

SITUAČNÍ A VÝHLEDOVÁ ZPRÁVA **OLEJNINY**

2021

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

ZDROJE INFORMACÍ, ZPRACOVATELÉ PODKLADŮ:

ADM Germany G.m.b.H (Alfred C.Toepfer International)
Agra Europe, London
Český statistický úřad
European Association COCERAL
Evropská komise
Evropský parlament
Food and Agriculture Organization of the United Nations
Ministerstvo průmyslu a obchodu
Ministerstvo zemědělství
Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s.
Sdružení pro výrobu bionafty
Státní zemědělský intervenční fond
Svaz pěstitelů a zpracovatelů olejnin
United States Department of Agriculture
Ústav zemědělské ekonomiky a informací
Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
Výzkumný ústav zemědělské techniky, v. v. i.

Odbor rostlinných komodit

Autorka:

Ing. Markéta Dvořáková, MZe

Spolupracovníci:

Ing. Anna Heřmanská, Ph.D., MZe

Ing. Roman Blinky, MZe

Ředitel Odboru rostlinných komodit:

Ing. Zdeněk Trnka, MZe

Autorka touto cestou děkuje za spolupráci všem uvedeným organizacím a jejich odborným pracovníkům.

Situační a výhledové zprávy jsou pro všechny zájemce z řad studentů, pedagogů odborných škol a podnikatelských subjektů a dalších k dispozici také na internetu na adrese: www.eagri.cz.

Autorka fotografie:

Ing. . Jana Stehlíková

Vydalo: Ministerstvo zemědělství, Těšnov 65/17, 110 00 Praha 1

Internet: www.eagri.cz, e-mail: info@mze.cz

ISBN 978-80-7434-684-2 ISSN 1211-7692, MK ČR E 11003

Tisk: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, www.uzei.cz

SITUAČNÍ
A VÝHLEDOVÁ
ZPRÁVA
OLEJNINY

PROSINEC
2021

OBSAH

Seznam zkratk	3
Úvod	4
Souhrn	4
Zásahy státu u olejnin, rostlinných olejů a tuků	7
Mezinárodní trh olejnin a olejů	12
Pěstování, zpracování a spotřeba olejnin v České republice	22
Řepka olejná	23
Slunečnice roční	31
Mák setý	35
Hořčice	40
Len olejný	43
Sója luštinatá	46
Zpracovatelský průmysl olejnin	49
Nepotravinářské užití olejnin	54

SEZNAM ZKRATEK

BI00	Čisté FAME/MEŘO pro pohon motorů
CIF (c.i.f.)	Cost, Insurance, Freight = výlohy, pojistné, dopravné placeny; Prodávající platí přepravu zboží do místa určení včetně pojištění. Kupující nese výlohy od vyložení zboží v místě určení.
COCERAL	Evropské sdružení podporující obchod na trhu s obilovinami, rýží, krmivem, olejninami, olivovým olejem a dalšími oleji a tuky
CZV	Ceny zemědělských výrobců
ČSÚ	Český statistický úřad
ČZU	Česká zemědělská univerzita v Praze
DCFTA	Deep and Comprehensive Free Trade Areas; prohloubená a komplexní zóna volného obchodu mezi EU a dalšími zeměmi
EFA	Ecological Focus Area; plochy využívané v ekologickém zájmu
EK	Evropská komise
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
EUR	Euro; společná měna eurozóny
FAME	Fatty Acid Methyl Ester; metylester mastných kyselin; bionafta
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations; Organizace pro výživu a zemědělství spojených národů
FOB (f.o.b.)	Free on Board = volně na palubu lodi; Prodávající hradí náklady až po naložení do dopravního prostředku na uvedeném místě.
HEFA	Hydrotreated Esters and Fatty Acids; hydrogenačně zpracované estery a mastné kyseliny
HVO	Hydrotreated Vegetable Oil; hydrogenačně zpracované rostlinné oleje
KN	Kód celní nomenklatury; číselné označení položky nebo skupiny položek celního sazebníku
LFA	Less Favoured Area; méně příznivé oblasti pro zemědělství
MEŘO	Metylester řepkového oleje; bionafta
MFN	Most favoured nation; Základní princip obchodního systému v rámci Světové obchodní organizace (WTO), který stanovuje, že členské státy proti sobě nesmí používat diskriminující praktiky a že všechny výhody (včetně výše celních sazeb), které získá jeden člen, se vztahují i na všechny členy ostatní.
OZE	Obnovitelné zdroje energie
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a. s.
SAPS	Single Area Payment Scheme; Jednotná platba na plochu zemědělské půdy
SITC	Standardní mezinárodní klasifikace zboží
SMN B30	Směsná motorová nafta s min. 30 obj. % MEŘO
SPZO	Svaz pěstitelů a zpracovatelů olejnin
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
USD	Americký dolar
USDA	United States Department of Agriculture; Ministerstvo zemědělství USA
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
WTO	World Trade Organization; Světová obchodní organizace

ÚVOD

Situační a výhledová zpráva Olejnin přináší souhrnné informace o pěstování, obchodu a zpracování olejnin pěstovaných v České republice. Zpráva zahrnuje údaje dostupné k datu 31. 7. 2022, pokud není uvedeno jinak. Termín „marketingový rok“, který je ve zprávě používán, odpovídá v zahraničí užívanému ekvivalentu „marketing year“. U komodity olejnin začíná marketingový rok 1. 7. a končí 30. 6. následujícího roku. Situační a výhledová zpráva přináší informace o výsledku pěstování jednotlivých druhů olejnin v České republice, o jejich cenách, o dovozu a vývozu olejnatých semen i informace o olejninách ze světa.

Situační a výhledové zprávy jsou k dispozici v budově Ministerstva zemědělství a elektronicky na internetové adrese <http://www.eagri.cz/> v oddíle „Zemědělství“ v „Publikace“.

SOUHRN

V marketingovém roce 2021/22 se **světová produkce** dle údajů USDA u hlavních olejnin vyšplhala na 510,2 mil. t. V marketingovém roce 2022/23 se odhad meziročně zvýšil o 19,2 mil. t na 529,4 mil. t.

Celkové dovozy olejnin ve světě se v marketingovém roce 2021/22 snížily na 176,45 mil. t. Aktuální odhad na rok 2022/23 je nejvyšší za posledních 5 let, tj. 191,05 mil. t. Světový vývoz olejnin zaznamenal v roce 2021/22 meziroční snížení o 13,71 mil. t na 177,74 mil. t. V roce 2022/23 se má ale vývoz opět zvýšit, a to na 5leté maximum 195,37 mil. t.

Světová produkce rostlinných olejů se v marketingovém roce 2021/22 meziročně zvýšila o téměř 4,5 mil. t na 210,9 mil. t. K navýšení došlo hlavně u palmového oleje. Spotřeba rostlinných olejů v marketingovém roce 2021/22 vzrostla na 206,9 mil. t a aktuální odhad překročil hranici 210 mil. t. Světová produkce řepkového oleje v roce 2021/22 zaujímala 28,9 mil. t a v marketingovém roce 2022/23 se předpokládá navýšení na 30,7 mil. t. Světová produkce slunečnicového oleje se od roku 2020/21 pohybuje na úrovni kolem 19 mil. t.

Podle předběžných údajů EK je plocha hlavních olejnin v **EU** celkem 11,58 mil. ha, meziročně došlo ke zvýšení o 9,1 % a o 6,3 % oproti 5letému průměru. Největší podíl na ploše má řepka (5,74 mil. ha), dále slunečnice (4,80 mil. ha) a sója (1,04 mil. ha). K největšímu meziročnímu nárůstu plochy došlo u sóji (10,7 %), slunečnice (10,4 %) a řepky (7,8 %). Produkce olejnin v EU v roce 2021/22 byla 29,99 mil. t, aktuální odhad pro marketingový rok 2022/23 je meziročně vyšší o 4,3 %, tj. 31,29 mil. t. Meziročně se zatím nejvíce zvýšila produkce sóji (o 6,6 %) na 2,83 mil. t, dále řepky (o 5,8 %) na 17,98 mil. t a u slunečnice došlo pouze k nepatrnému navýšení o 1,4 % na 10,48 mil. t.

Aktuální odhady dovozu do EU jsou 19,7 mil. t a vývozu z EU 0,9 mil. t. Nejvíce se dováží sója (14,5 mil. t), řepka (4,5 mil. t) a slunečnice (0,7 mil. t). Vývoz z EU zaujímá hlavně řepka (314 tis. t), slunečnice (305 tis. t) a sója (251 tis. t). Domácí spotřeba se odhaduje na 50,1 mil. t. V roce 2021/22 byl dovoz do EU 21,0 mil. t a vývoz z EU 1,2 mil. t. Domácí spotřeba byla 49,5 mil. t. Nejvíce se v roce 2021/22 dovezlo sóji (14,5 mil. t), řepky (5,5 mil. t) a slunečnice (0,95 mil. t). U vývozu z EU měla největší podíl řepka (500 tis. t), slunečnice (400 tis. t) a sója (300 tis. t).

Produkce rostlinných olejů v EU dle údajů EK byla v roce 2021/22 celkem 15,6 mil. t. Dovozy činily 7,9 mil. t a celková domácí spotřeba byla 21,1 mil. t. Vývoz byl 2,4 mil. t. Nejvíce se v EU produkuje řepkový olej, dále slunečnicový olej a nakonec sójový. Nejvíce se do EU dováží palmový olej a slunečnicový olej. Ve výhledu na rok 2022/23 by se měla zvýšit produkce slunečnicového oleje na 4,1 mil. t, řepkového oleje na 8,8 mil. t a sójového oleje na 3,0 mil. t. Celková produkce rostlinných olejů se tak odhaduje na 15,8 mil. t. Dovozy do EU se odhadují na 6,8 mil. t a vývozy z EU 2,1 mil. t. Domácí spotřeba se odhaduje na 20,5 mil. t.

Podle definitivních údajů ČSÚ o sklizni k datu 23. 2. 2022 bylo v **České republice** pro marketingový rok 2021/22 oseto olejninami celkem 442,3 tis. ha půdy. Pěstební plocha olejnin se meziročně opět snížila o 1,8 %. Celková sklizeň olejnin byla 1 176,3 tis. t při průměrném výnosu 2,66 t/ha. Průměrný výnos se meziročně snížil o 0,33 t/ha, přičemž 5letý průměr je 2,82 t/ha. Nejvyšší podíl na pěstebních plochách olejnin ČR měla řepka (77,4 %), mák (9,9 %), sója (4,4 %), slunečnice (4,1 %), hořčice na semeno (3,5 %) a len setý (0,4 %).

Osevní plochy olejnin podle údajů ČSÚ pro marketingový rok 2022/23 jsou odhadovány k 31. 5. 2022 celkem na 437 077 ha. Meziroční snížení plochy olejnin je 5 233 ha, tj. o 1,1 %. K výraznému snížení plochy došlo primárně u máku a dále u hořčice. Naopak vzrostly plochy sóji a slunečnice.

Hlavní olejninou pěstovanou na území České republiky je **řepka olejná**. Tato plodina je charakteristická dobrou rentabilitou. I přesto již třetím rokem po sobě klesá osevní plocha řepky. Řepkové semeno se ale v současnosti prodává za velmi dobrou cenu. V marketingovém roce 2021/22 došlo ke snížení plochy řepky, a to na 342,3 tis. ha, což bylo nejméně od roku 1997/98. Produkce tak byla pouze 1 024,9 tis. t při výnosu těsně pod 3 t/ha. V posledních 5 letech byl nižší výnos jen v roce 2017/18 a v 10letém průměru se výnos pod 3 t/ha dostal ještě v roce 2012/13. Na základě odhadu osevních ploch ČSÚ k 31. 5. 2022 činí plocha řepky na marketingový rok 2022/23 celkem 343 964 ha, meziročně se zvýšila o 1 649 ha. Podíl na celkové ploše plodin ČR je stále kolem 14 %.

Podle údajů ČSÚ činila v marketingovém roce 2020/21 průměrná CZV řepkového semene 10 561 Kč/t, po 3 letech se tak cena vyšplhala nad 10 tis. Kč/t. Cena řepkového semene se postupně zvyšovala v druhé polovině roku 2021. Ještě před vypuknutím války na Ukrajině došlo k velkému nárůstu ceny, a to nad 15 tis. Kč/t (od ledna 2022), v březnu 2022 již cena přesahovala 16 tis. Kč/t, v dubnu a květnu 2022 se blížila hranici 19 tis. Kč/t a na konci marketingového roku cena atakovala hranici 20 tis. Kč/t. Průměrná cena marketingového roku 2021/22 tak byla meziročně o 4 654 Kč vyšší, tj. 15 215 Kč/t. Dovoz řepkového semene se v marketingovém roce 2021/22 snížil na 274,1 tis. t. Hodnota dovozu činila celkem 4,1 mld. Kč, přičemž hodnota za tunu atakovala hranici 15 tis. Kč. Vývoz řepkového semene byl v marketingovém roce 2021/22 nejvyšší za posledních 5 let. Výrazně stoupla vývozní hodnota semene o 38 % na 17 470 Kč/t. Celkový vývoz ČR činil 7,5 mld. Kč.

Druhou tradičně nejpěstovanější olejninou v ČR byla dříve **slunečnice**. V předešlých dvou letech ale plochy slunečnice významně poklesly. V marketingovém roce 2021/22 se plochy slunečnice opět zvýšily na téměř 18 tis. ha. Osevní plocha byla v roce 2021 na základě údajů ČSÚ meziročně vyšší o 60 %. Na Moravě byla celková plocha slunečnice ve výši 13 667 ha (nárůst o 5 390 ha) a v Čechách byla 4 314 ha (nárůst o 1 317 ha). Produkce slunečnice byla v marketingovém roce 2021/22 v ČR 52,1 tis. t při průměrném výnosu 2,90 t/ha, přičemž 5letý průměr je 2,55 t/ha. Ve srovnání s posledními 10 lety se jedná o nejvyšší výnos. Na základě údajů ČSÚ z 31. 5. 2022 se osevní plocha slunečnice meziročně zvýšila o 4 504 ha, tj. o 25 % na 22 485 ha. Podíl slunečnice na celkové ploše olejnin je tak 5,1 %.

Roční průměrná cena slunečnicového semene v roce 2021 se meziročně zvýšila o 1 960 Kč, tj. o 17,5 %. Po letech 2018–2019, kdy se cena pohybovala pod hranicí 8 tis. Kč, jde o významné zvýšení rentability pěstování slunečnicového semene. Průměrná měsíční cena slunečnicového semene se ke konci roku 2021 pohybovala kolem 13,5 tis. Kč. Na počátku roku 2022 došlo k výraznému zvýšení a vlivem počátku války na Ukrajině se ceny dostaly k hraničním hodnotám. Srovnání marketingových let 2020/21 a 2021/22 činí rozdíl 4 881 Kč, tj. 33,5 %. V marketingovém roce 2021/22 došlo ke zvýšení dovozu slunečnicového semene na 218,4 tis. t za celkem 3,1 mld. Kč. Výrazně se zvýšila i hodnota dovozu v tunách, o 23 % na 14,4 tis. Kč. Vývoz v marketingovém roce 2021/2022 se výrazně zvýšil na 28,1 tis. t při zvýšené vývozní hodnotě blížící se ke 23,6 tis. Kč/t. Vyvezeno tak bylo slunečnicové semeno za celkem 661,2 mil. Kč.

ČR dlouhodobě patří mezi hlavní světové pěstitele **máku** pro potravinářské využití. V současné době se mák velikostí plochy stal druhou nejpěstovanější olejninou v ČR. Plocha máku se v marketingovém roce 2021/22 vyšplhala na téměř 44 tis. ha. Meziročně tak došlo k dalšímu nárůstu plochy o téměř 9 %. Produkce mohla dosáhnout zajímavých hodnot, ale při výnosu 0,68 t/ha byla jen 29,7 tis. t. Cena makového semene je silně závislá na poptávce. V posledních letech je většina produkce máku v ČR předmětem

vývozu. Průměrná cena makového semene v kalendářním roce 2021 se meziročně snížila o 18 935 Kč na 41 427 Kč/t. V období, kdy u ostatních hlavních olejnin docházelo ke zvyšování cen, u makového semene se toto neprojevilo a v posledním ukončeném marketingovém roce 2021/22 se cena ještě snížila o 1 520 Kč, tj. o 3,4 %. Vývoz českého máku výrazně převyšuje jeho dovoz. Vývoz makového semene v marketingovém roce 2021/22 činil 25,7 tis. t, při nízké vývozní hodnotě 51,4 Kč/kg.

V marketingovém roce 2021/22 se plocha **hořčice** zvýšila a překročila hranici 15 tis. ha, poprvé od roku 2015/16. Vzhledem k nadprůměrnému výnosu 0,95 t/ha byla celková produkce téměř 14,5 tis. t. Průměrný pětiletý výnos byl 0,83 t/ha. Průměrná cena hořčičného semene se v posledních kalendářních letech pohybuje kolem 15–16,5 tis. Kč/t. V marketingovém roce 2021/22 se dovoz hořčičného semene do ČR snížil na 1,2 tis. t. Hodnota celkového dovozu činila 40,7 mil. Kč. Oproti tomu se za sledované období vývoz hořčičného semene výrazně zvýšil na 3,1 tis. t, v hodnotě 98,4 mil. Kč.

V marketingovém roce 2021/22 došlo u **lnu** k dalšímu nárůstu plochy, a to na 1,8 tis. ha. Produkce byla vzhledem k vyššímu výnosu 1,38 t/ha velmi dobrá (2,5 tis. t), přičemž průměrný 5letý výnos je 1,32 t/ha. Průměrná roční cena lněného semene se po propadu v roce 2018 postupně zvyšuje. V roce 2021 se cena oproti předešlému roku zvýšila o 355 Kč na 16,1 tis. t. Důvodem dovozu lněného semene se v posledních dvou marketingových letech zvyšoval až na 14 tis. t. A vývoz lněného semene se v roce 2021 navýšil nad hranici 8 tis. t.

Pozitivní trend zvyšování výměry **sóji** v ČR pokračoval i v roce 2021. K tradičním pěstitelům se přidali další pěstitelé. Výnosy sóji se pohybovaly průměrně okolo 3,5 t/ha. V posledním ukončeném marketingovém roce 2021/22 se meziroční výměra sóji zvýšila o 5 534 ha na 19 679 ha. Produkce se meziročně zvýšila o 18 437 t na 51,5 tis. t. Takto vysoká produkce se díky velkému potenciálu sóji dá očekávat i do budoucna. Hodnota dovozu sójových bobů do ČR se v posledních dvou letech pohybovala kolem 18,5 tis. t. Vývoz sójových bobů se v posledních dvou letech výrazně zvýšil, až na 17,6 tis. t.

ZÁSAHY STÁTU U OLEJNIN, ROSTLINNÝCH OLEJŮ A TUKŮ

Do zásahů státu u komodity olejniny je zahrnuta:

1. Vnější obchodní politika Evropské unie ve vztahu k olejinám

2. Legislativa

3. Dotační politika

1. Vnější obchodní politika Evropské unie ve vztahu k olejinám

Obchodní vztahy EU se třetími zeměmi charakterizuje velký počet preferenčních dohod, meziregionálních iniciativ a jiných významných ujednání. Existují i samostatná obchodní ujednání o obchodu s některými zemědělskými výrobky. Jednání o dalších smlouvách pokračují a EU se tak snaží rozšířit počet zemí, se kterými je možno obchodovat s celními preferencemi, a také odstranit překážky obchodu.

Privilegované jsou vztahy s geograficky a historicky nejbližšími partnery, členskými státy Evropského sdružení volného obchodu (ESVO), ve kterém jsou sdruženy Švýcarsko, Norsko, Island a Lichtenštejnsko. U olejin je v jednotlivých zemích ESVO situace rozdílná. Norsko si ponechává clo na dovoz z EU pouze u produktů využívaných pro krmné účely. Na této situaci nic nezměnila ani ujednání o další liberalizaci obchodu se zemědělskými výrobky mezi Norskem a EU, která vstoupila v platnost v říjnu 2018. Island má nulová cla na dovoz všech olejin z EU. Švýcarsko si clo pro dovoz z EU zachovalo prakticky u všech olejin kromě některých položek určených pro krmné účely. Vysoká cla má Švýcarsko především na dovoz olejin z EU určených pro výrobu oleje vhodného k lidské spotřebě. Další jednání o liberalizaci obchodu se zemědělskými produkty se Švýcarskem od roku 2009 neprobíhají. V květnu 2021 navíc Švýcarsko odmítlo přijmout Institucionální rámcovou dohodu s EU. Na základě tohoto kroku EU zastavila veškerá jednání o novelizacích stávajících a schvalování nových vzájemných dohod. EU na dovoz olejin ze třetích zemí neuplatňuje cla žádná.

K 31. 1. 2020 Velká Británie vystoupila z EU. V květnu 2021 vstoupila v platnost Dohoda o obchodu a spolupráci mezi EU a Velkou Británií. Díky této Dohodě se podařilo ve vzájemném obchodě zachovat nulová cla a bezkvótový přístup pro všechny produkty splňující pravidla původu EU nebo Velké Británie. Obchod však poznamenala zvýšená administrativní a finanční zátěž z důvodu zavedení celního řízení a dalších standardních pravidel mezinárodního obchodu se třetími zeměmi.

Preferenční dohody uzavřela EU také s kandidátskými balkánskými zeměmi. Albánie, Srbsko ani Severní Makedonie neuplatňují na dovoz olejin z EU žádné clo. Dovoz olejin z EU do Bosny a Hercegoviny a Černé Hory probíhá také bezcelně. Chorvatsko k 1. 7. 2013 vstoupilo do EU a stalo se tak součástí jednotného trhu Evropské Unie.

Významnou oblastí, kde má EU sjednány Asociační dohody včetně dohod o volném obchodu, je oblast středomoří (EUROMED). U olejin se situace v jednotlivých zemích liší. Např. Alžírsko uplatňuje téměř u všech olejin clo na dovoz z EU ve výši 5 % ad valorem¹. Výjimku tvoří podzemnice olejná, tři položky slunečnicových semen (dovozní clo z EU 30 %) a některá ostatní olejnatá semena, u kterých je bezcelně možno dovést do Alžírska pouze 100 t v rámci preferenční celní kvóty. Dovoz do Turecka z EU je bezcelní u sójových bobů, lněných semen, semen řepky a slunečnice určených k setí. Dovoz ostatních slunečnicových semen je bezcelní pouze v rámci preferenční kvóty 1000 t. Izrael uplatňuje cla na dovoz z EU u některých položek podzemnice olejná a slunečnice 10,2 % (s dalšími podmínkami vztahujícími se k min. a max. clům). Dovozy ostatních olejin z EU jsou bezcelní. Maroko, Egypt a Jordánsko dovozní cla pro olejniny z EU neuplatňují. Tunisko z této řady vybočuje a na dovoz téměř u všech olejin z EU

¹ Stanovení celní sazby ad valorem znamená její určení procentním podílem z celní hodnoty (ceny). Dále v textu jsou celní sazby uváděny bez dodatku ad valorem.

uplatňuje clo v rozmezí od 10 do 36 %. Výjimku tvoří sójové boby a semena řepky olejné, jejichž dovoz z EU je bezcelní. Jednání s Egyptem, která byla zahájena v roce 2013, jsou v současnosti pozastavena. Další liberalizační jednání o prohloubené dohodě o volném obchodu probíhala do května 2019 s Tuniskem, z politických důvodů v Tunisku bylo jejich pokračování zatím přerušeno. Mezi Marokem a EU se zatím poslední jednání o liberalizaci obchodu uskutečnila v dubnu 2014.

V letech 2013 až 2017 vstoupily v platnost dohody o volném obchodu se státy Andského společenství (Peru, Kolumbie a Ekvádor) a Střední Ameriky (Panama, Guatemala, Honduras, Kostarika, Nikaragua, Salvador).

Dohoda s Peru je prozatímně prováděna od března 2013 a od té doby přispěla nejprve k výrazné redukci a později k odstranění dovozních cel u olejnin. V současnosti jsou tedy všechna cla Peru na dovozy olejnin z EU nulová.

Dohoda s Kolumbií, prozatímně prováděná od srpna 2013, odstranila dovozní cla do Kolumbie z EU především na kopru a většinu olejnin určených k setí. Většina ostatních druhů olejnin je z liberalizace vyjmuta.

Dohody s Hondurasem, Nikaraguou a Panamou jsou prozatímně prováděny od srpna 2013. V říjnu 2013 se k nim připojila Kostarika a Salvador a v prosinci téhož roku také Guatemala. Na základě dohod došlo k významné liberalizaci cel při dovozu olejnin z EU do těchto zemí. Cla byla odstraněna u všech olejnin s výjimkou podzemnice olejné a palmových ořechů a jader neurčených k setí, které byly z liberalizace vyjmuty.

V červenci 2014 byla úspěšně dokončena jednání o dohodě o volném obchodu s Ekvádorem a ten se tak v lednu 2017 formálně připojil k provádění dohody mezi EU a Peru a Kolumbií. V rámci dohody budou cla při dovozu olejnin z EU do Ekvádoru odstraněna do 10 let. Jedinou výjimkou jsou sójové boby neurčené k setí, které jsou z liberalizace vyjmuty. V současnosti jsou mimo jiné nulová cla na dovoz olejnin z EU určených k setí.

Dohoda o volném obchodu mezi EU a Jižní Koreou vstoupila v platnost v červenci 2016. Cla na dovoz olejnin z EU do Jižní Korey jsou z velké části nulová. Výjimku tvoří čtyři položky u sójových bobů, které jsou z liberalizace zcela vyjmuty a některé další produkty, jako např. podzemnice olejná a sezamová semínka, u kterých má být dovozní clo do Jižní Koreje odstraněno do 19 let po vstupu dohody v platnost.

V prosinci 2014 byla dokončena jednání o dohodě o volném obchodu mezi EU a Singapurem a dohoda vstoupila v platnost v listopadu 2019. Dohoda stanovuje, že dovoz všech zemědělských komodit a potravin z EU do Singapuru nepodléhá clu. Nicméně, v případě olejnin nedošlo vstupem dohody v platnost k žádné změně, protože i Singapur u nich uplatňoval MFN² dovozní clo 0 % již v minulosti.

V říjnu 2013 bylo dokončeno liberalizační jednání EU s Kanadou. Obchodní část Dohody je prozatímně prováděna od září 2017. Liberalizace se však olejnin nijak nedotkla, protože Kanada poskytovala na tyto produkty MFN dovozní clo 0 % již v minulosti.

Od 1. 1. 2016 je prozatímně uplatňována Dohoda o volném obchodu mezi EU a Ukrajinou. Ukrajina uplatňuje cla pouze na dovoz slunečnicových semen neurčených k setí, mouky ze sójových bobů a semen cukrové řepy z EU v rozmezí 4 až 8 %.

K uzavření dohod o volném obchodu s Moldavskem a Gruzíí došlo v listopadu 2013. Dohody vstoupily v platnost v červenci 2016. Na dovoz olejnin z EU do Moldavska a Gruzie jsou cla nulová.

V únoru 2019 vstoupila v platnost Dohoda o hospodářském partnerství mezi EU a Japonskem. Obchod s olejninami mezi EU a Japonskem probíhá bezcelně, pouze u čtyř položek podzemnice olejné si Japonsko ponechalo lhůtu pro liberalizaci v rozmezí 7 až 10 let.

² Základní princip obchodního systému v rámci Světové obchodní organizace (WTO), který stanovuje, že členské státy proti sobě nesmí používat diskriminující praktiky a že všechny výhody (včetně výše celních sazeb), které získá jeden člen, se vztahují i na všechny členy ostatní.

V červnu 2019 bylo dosaženo rámcové Dohody o volném obchodu mezi EU a jihoamerickými zeměmi ze sdružení Mercosur (Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay). Dohoda je připravena k podpisu, stále však zůstává nedořešený požadavek některých členských států na silnější závazky Mercosuru v environmentální oblasti. V současnosti je bezcelní dovoz olejnin z EU určených k setí. Celní sazby na ostatní olejniny se pohybují nejčastěji v rozmezí 0 až 10 %.

V červnu 2016 bylo zahájeno jednání mezi EU a Mexikem o revizi Dohody o volném obchodu, které bylo dokončeno v dubnu 2018. Aktuálně probíhají formální úpravy textů a zvažuje se rozdělení dohody (vyčlenění obchodní části). U olejnin jsou však všechna dovozní cla z EU do Mexika nulová již v současnosti.

V listopadu 2017 se uskutečnilo první kolo jednání o revizi Dohody o volném obchodu EU a Chile. Jednání byla technicky dokončena v říjnu 2021 a v prosinci 2022 bylo oznámeno dokončení politické dohody. Chilská strana dosáhla politické shody, na straně EU k tomuto kroku zatím nedošlo. Dovoz olejnin z EU do Chile a naopak je bezcelní již nyní.

V roce 2007 bylo zahájeno projednávání Dohody o volném obchodu s Indií. Do roku 2013 se uskutečnilo 12 vyjednávacích kol, a přestože se podařilo dosáhnout určitého pokroku, celý proces se právě v roce 2013 prakticky zastavil. V květnu 2021 EU a Indie oznámily, že se dohodly na znovuoobnovení vyjednávání. První kolo jednání se uskutečnilo na přelomu června a července 2022. MFN cla Indie při dovozu olejnin se pohybují v rozmezí 5 až 70 % s tím, že nejčastější je sazba 30 %.

V roce 2010 a 2012 se rozběhla jednání o prohloubených a komplexních dohodách o volném obchodu (DCFTA) s Malajsií a Vietnamem. V případě Malajsie se čeká na vyjádření malajské strany k možnosti obnovení dalších rozhovorů. Malajsie uplatňuje při dovozu olejnin MFN cla v rozmezí 0–5 %. Dohoda s Vietnamem vstoupila v platnost v srpnu 2020 a díky ní dojde k odstranění všech dovozních cel na olejniny do Vietnamu z EU v rozmezí 4 až 11 let od vstupu dohody v platnost. Vietnam v současnosti uplatňuje při dovozu olejnin z EU preferenční clo v rozmezí 0–6,2 %.

V roce 2013 bylo dále zahájeno jednání s Thajskem a poslední jednání se uskutečnilo v dubnu 2014. Z důvodu vnitropolitické situace v Thajsku zatím nejsou naplánována další kola jednání. Thajsko uplatňuje MFN cla na dovoz olejnin ve výši 0–30 %. Některé položky jsou však zatíženy také nevalorickým clem.

V prosinci 2015 byla oficiálně zahájena jednání s Filipínami a v únoru 2017 proběhlo druhé kolo jednání. Zatím však nebylo stanoveno datum dalšího jednání. Filipíny uplatňují MFN cla na dovoz olejnin ve výši 0–15 %.

V září 2016 se uskutečnilo úvodní kolo jednání o dohodě o volném obchodu s Indonésií a v listopadu 2021 proběhlo kolo jedenácté. Zatím nebylo stanoveno datum dalšího kola. Indonésie uplatňuje MFN cla na dovoz olejnin ve výši 0–5 %.

Jednání s Austrálií a Novým Zélandem o dohodě o volném obchodu byla formálně zahájena v červnu 2018 s tím, že první kola rozhovorů proběhla v červenci 2018. V případě Austrálie se dosud uskutečnilo třináct negociačních kol a kolo čtrnácté je plánováno na únor 2023. V případě Nového Zélandu byla jednání o dohodě o volném obchodu dokončena v červnu 2022 a bylo dosaženo politické shody nad textem. Na Nový Zéland jsou však olejniny z EU dováženy za nulová cla již nyní. Austrálie u dovozů olejnin z EU uplatňuje clo pouze na dovoz podzemnice olejně, a to ve výši 5 %.

2. Legislativa

Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů (zákon o Státním zemědělském intervenčním fondu), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 219/2003 Sb., o oběhu osiva a sadby o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně některých zákonů (zákon o oběhu osiva a sadby), ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 112/2008 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování národních doplňkových plateb k přímým podporám, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Rady 2002/57/ES, o uvádění osiva olejnin a přadných rostlin na trh, v platném znění.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001, o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007.

3. Dotační politika

I. Přímé platby

V rámci I. pilíře (přímé platby) SZP EU je v ČR poskytována platba na plochy s olejninami prostřednictvím několika dotačních titulů.

Jednotná platba na plochu zemědělské půdy (SAPS)

SAPS je poskytován na hektar způsobilé zemědělské půdy, přičemž jeho poskytnutí je mimo jiné podmíněno řádným obhospodařováním zemědělské půdy a dodržováním požadavků kontrol podmíněnosti.

Nově je pro poskytnutí SAPS i dalších plateb na plochu nutné prokázat právní důvod k užívání deklarované plochy.

Minimální výměra, na kterou lze poskytnout SAPS činí 1 ha zemědělské půdy. Sazba na SAPS pro rok 2021 byla stanovena ve výši 3 331,68 Kč/ha a pro rok 2022 je 3 213,91 Kč/ha.

Platba pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (greening)

Jednou z možností, jak plnit povinnost, je vyhradit plochu v ekologickém zájmu (EFA) v rámci greeningu, patří sem:

Plochy s plodinami, které vážou dusík

Pro splnění podmínek EFA musí být plodinami, které vážou dusík, zajištěn pokryv půdy minimálně od 1. června do 15. července daného kalendářního roku nebo prokazatelný výskyt posklizňových zbytků těchto plodin. Nejpozději do 31. října příslušného kalendářního roku musí být založen porost ozimé plodiny nebo ponechán porost víceleté plodiny vážající dusík.

Na plodiny, které vážou dusík, se v období po vysetí do sklizně plodin neaplikují přípravky na ochranu rostlin.

Plodinou, která váže dusík je bob, cizrna, čičorka, čočka, fazol, hrách, hrachor, jeřábina, jetel, komonice, kozinec, lupina, pískavice, ptačí noha, sója, štirovník, tolice, úročník, vičenec, vikev nebo směs těchto plodin s ostatními plodinami, přičemž zastoupení plodiny, která váže dusík v porostu, činí více než 50 %.

Sazba greeningové platby pro rok 2021 byla stanovena ve výši 1 833,32 Kč/ha, pro rok 2022 činí 1 767,75 Kč/ha.

Podpora na produkci bílkovinných plodin

Pro účely podpory produkce bílkovinných plodin se Česká republika rozhodla využít možnosti maximálního zacílení 2 % vnitrostátního stropu přímých plateb.

Způsobilými pro tuto podporu jsou následující bílkovinné plodiny: hrách (včetně pelušky), bob, sója, lupina, jetel, vojtěška včetně jejích směsí a směsí s obilninami, přičemž zastoupení bílkovinných plodin musí činit v porostech více než 50 %. Minimální výměra, na kterou lze poskytnout podporu, je 1 ha způsobilé standardní orné půdy, na které jsou pěstovány bílkovinné plodiny minimálně od 1. června do 15. července příslušného kalendářního roku.

Od roku 2018 došlo ke změně podmínek a poskytnutí této podpory již není vázáno na chov přežvýkavců.

Průměrná roční částka vyhrazená pro podporu na produkci bílkovinných plodin v období 2015–2022 činí cca 450 mil. Kč. V roce 2021 byla sazba podpory na produkci bílkovinných plodin 1 858,56 Kč/ha a v roce 2022 je 1 778,18 Kč/ha.

II. Národní podpůrné programy

Dotační programy ministerstva zemědělství

Ministerstvo zemědělství ČR vydalo Zásady, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací pro rok 2021 na základě § 1, § 2 a § 2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

Olejin se dotýkají následující národní podpůrné programy:

► 3. Podpora ozdravování polních a speciálních plodin

Účelem je zvýšení kvality rostlinné produkce cestou náhrady chemického ošetření a prevence proti šíření hospodářsky závažných virových a bakteriálních chorob a chorob přenosných osivem a sadbou.

3.a. – Biologická ochrana rostlin jako náhrada chemické ochrany

Podporu na biologickou ochranu lze poskytovat na tyto druhy polních plodin – řepku olejku, kukuřici, slunečnici, obiloviny a luskoviny, dále na tyto druhy zeleniny pěstované ve skleníku – rajčata, papriky a okurky a v režimu de minimis na okrasné rostliny.

Žadatel o podporu se musí u vyjmenovaných druhů plodin (kromě režimu de minimis) na pevně stanovenou dobu 5 po sobě jdoucích let jednorázově zavázat, že v případech, kdy bude nutné zasáhnout proti škodlivým organismům na jejichž regulaci existuje a je povolen prostředek biologické ochrany rostlin, při vhodných podmínkách, přednostně využít biologickou ochranu rostlin.

3.d. – Podpora tvorby rostlinných genotypů s vysokou rezistencí k biotickým i abiotickým faktorům a diferencovanou kvalitou obilovin včetně kukuřice, malých zrnin, olejin, luskovin, brambor, píce, zelenin, léčivých, aromatických a kořeninových rostlin, chmele, révy a ovocných dřevin a ozdravování genotypů révy, chmele a ovocných plodin.

MEZINÁRODNÍ TRH OLEJNIN A OLEJŮ

Světová bilance hlavních olejnatých semen (v mil. t)

Ukazatel		2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23 ¹⁾
PRODUKCE	Sójové boby	339,47	362,44	340,15	368,13	352,74	391,40
	Řepkové semeno	74,03	72,85	69,60	73,47	72,10	80,23
	Bavlníkové semeno	45,13	42,97	43,55	40,81	41,89	43,78
	Slunečnicové semeno	47,41	50,66	54,20	49,25	57,38	50,38
	Podzemnice olejná	44,91	46,62	48,06	50,17	50,31	50,86
	Palmová jádra	18,68	19,46	19,32	19,03	20,05	20,56
	Kopra	5,73	5,82	5,70	5,59	5,86	5,86
	Celkem	575,35	600,83	580,58	606,44	600,33	643,07
DOVOZY	Sójové boby	153,54	146,02	165,12	165,47	153,44	166,12
	Řepkové semeno	15,15	14,64	15,71	16,66	14,32	16,38
	Bavlníkové semeno	0,84	0,73	0,81	0,84	0,87	0,82
	Slunečnicové semeno	2,16	2,89	3,34	2,73	3,55	3,33
	Podzemnice olejná	3,13	3,53	4,34	4,31	4,01	4,17
	Palmová jádra	0,07	0,16	0,14	0,15	0,17	0,15
	Kopra	0,12	0,20	0,15	0,08	0,08	0,08
	Celkem	175,01	168,17	189,61	190,25	176,45	191,05
VÝVOZY	Sójové boby	153,16	148,97	165,22	164,52	154,16	168,89
	Řepkové semeno	16,36	14,62	15,92	17,99	13,83	16,95
	Bavlníkové semeno	0,97	0,84	0,88	0,96	1,03	1,02
	Slunečnicové semeno	2,49	3,24	3,66	2,91	3,90	3,60
	Podzemnice olejná	3,57	3,82	4,93	4,91	4,64	4,70
	Palmová jádra	0,05	0,07	0,08	0,06	0,05	0,06
	Kopra	0,12	0,18	0,28	0,10	0,13	0,14
	Celkem	176,72	171,13	190,95	191,45	177,74	195,37
ZPRACOVÁNÍ	Sójové boby	295,24	298,61	312,31	315,14	313,74	327,13
	Řepkové semeno	67,83	68,03	68,41	71,35	71,17	75,12
	Bavlníkové semeno	34,09	32,75	33,62	31,95	32,96	34,16
	Slunečnicové semeno	43,34	46,52	49,31	45,13	46,57	46,70
	Podzemnice olejná	18,37	18,00	19,20	19,79	20,02	20,06
	Palmová jádra	18,61	19,42	19,29	19,01	20,08	20,53
	Kopra	5,71	5,83	5,56	5,52	5,71	5,72
	Celkem	483,18	489,15	507,69	507,89	510,24	529,42
KONEČNÉ ZÁSoby	Sójové boby	101,30	114,19	94,65	99,83	88,73	99,61
	Řepkové semeno	6,73	9,94	7,87	6,02	4,62	5,93
	Bavlníkové semeno	1,81	1,87	1,67	1,48	1,38	1,41
	Slunečnicové semeno	3,11	2,57	2,92	2,49	8,26	6,97
	Podzemnice olejná	3,88	5,08	4,67	4,88	4,34	4,29
	Palmová jádra	0,22	0,26	0,24	0,25	0,23	0,23
	Kopra	0,07	0,10	0,05	0,05	0,07	0,08
	Celkem	117,10	134,00	112,06	115,00	107,63	118,51

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA.

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad USDA, červenec 2022.

Světová produkce a zásoby olejnin

V marketingovém roce 2020/21 se světová produkce dle údajů USDA u hlavních olejnin vyšplhala nad hranici 600 mil. t, tj. 606,4 mil. t. K největšímu nárůstu produkce došlo u sóji a slunečnice. Předpoklad produkce hlavních olejnatých semen v marketingovém roce 2022/23 se snížil na 643 mil. t, vlivem snížené produkce sóji v USA. Ta by ale měla být částečně pokryta zvýšenou produkcí slunečnice v Rusku. Brazílská produkce se v posledních 5 letech zvýšila o 28,9 mil. t na nyníšších 154,3 mil. t, tj. o 18,7 %. V USA došlo v 5letém průměru k nárůstu produkce o 1,5 %, v Číně o 6,5 % a v Indii o 16,8 %, naopak v Argentině se produkce snížila o 7,1 %.

Konečné zásoby hlavních olejnin byly v roce 2020/21 na úrovni celkem 115 mil. t, v roce 2021/22 došlo ke snížení na 107,63 mil. t (hlavně vlivem snížení zásob Brazílie) a aktuální odhad atakuje hranici 120 mil. t, tj. 118,51 mil. t. V právě probíhající marketingovém roce 2022/23 se meziročně zvýšil odhad zásob hlavně u řepky a snížil u slunečnice.

Množství zpracovaných olejnin se zvyšuje. V marketingovém roce 2020/21 bylo zpracováno 507,9 mil. t olejnin, v následujícím roce se produkce navýšila na 510,2 mil. t a v roce 2022/23 se odhad meziročně zvýšil o 19,2 mil. t na 529,4 mil. t. V rámci 5letého průměru (508,9 mil. t) je tento rok úspěšný. Z tohoto objemu zpracuje Čína 25,2 % (133,2 mil. t), USA 12,4 % (65,5 mil. t), Brazílie 10,2 % (54,1 mil. t) a EU 9,3 % (49,2 mil. t).

Světová produkce rostlinných olejů v marketingovém roce 2020/21 byla celkem 206,5 mil. t. V následujícím roce 2021/22 došlo k navýšení produkce o téměř 4,5 mil. t na 210,9 mil. t. K navýšení došlo hlavně u palmového oleje. Odhad na rok 2022/23 počítá s dalším výrazným nárůstem produkce na 218,2 mil. t, nárůst je hlavně u palmového a řepkového oleje, přičemž 5letý průměr je 209,4 mil. t. Jak bylo výše uvedeno, největší podíl na světové produkci rostlinných olejů má palmový olej (36,3 %), sójový olej (28,2 %), řepkový olej (14,1 %), palmojádrový olej (4,2 %), arašídový olej (3 %), bavlníkový olej (2,4 %) a kokosový olej (1,7 %). Největší producenti rostlinných olejů se po několik let drží ve stejném pořadí – Indonésie, Čína, Malajsie a EU.

Mezi největší spotřebitele rostlinných olejů patří Čína, EU, Indie a Indonésie. Spotřeba rostlinných olejů v marketingovém roce 2020/21 byla celkem 204,9 mil. t, v následujícím roce došlo k nárůstu na 206,9 mil. t a aktuální odhad překročil hranici 210 mil. t. Nárůst je odhadován meziročně o 5,2 mil. t na 212,1 mil. t.

Konečné zásoby rostlinných olejů se dle odhadu USDA po dvou posledních ukončených letech, kdy se pohybovaly mezi 27,6–27,7 mil. t, zvýšily v roce 2022/23 na odhadovaných 29,55 mil. t. Největší podíl na zásobách má palmový (16,94 mil. t), sójový (4,46 mil. t) a řepkový olej (3,28 mil. t). Největší nárůst konečných zásob byl za posledních 5 let zaznamenán u řepkového oleje. Největší množství zásob se nachází u hlavních světových producentů. U Indonésie jsou v posledních dvou letech zásoby vysoké – blíží se k hranici 9 mil. t. Zásoby u Malajsie a Číny se pohybují zhruba na stejné úrovni (2,6 mil. t). V EU se zásoby ve světovém měřítku pohybují na 4. místě s aktuální hodnotou 2,5 mil. t.

Světová produkce palmového oleje v roce 2020/21 zaujímal 73,1 mil. t, v následujícím roce došlo ke zvýšení na 76,3 mil. t a současný odhad je 79,1 mil. t. Největšími světovými producenty jsou Indonésie, Malajsie, Thajsko a Kolumbie.

Světová produkce řepkového oleje v roce 2020/21 zaujímal 29,2 mil. t, následující rok došlo k menšímu snížení na 28,9 mil. t a v aktuálním roce 2022/23 se předpokládá opět navýšení na 30,7 mil. t. Největšími producenty řepkového oleje jsou Čína, Indie, Kanada, Japonsko a EU.

Světová produkce slunečnicového oleje se od roku 2020/21 pohybuje na úrovni kolem 19 mil. t (2020/21: 19,0 mil. t, 2021/22: 19,6 mil. t a 2022/23: 19,6 mil. t). Největšími producenty slunečnicového oleje jsou Rusko, Ukrajina a EU.

Světová výměra, produkce a zpracování vybraných druhů olejnin

Plodina	Ukazatel	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23 ¹⁾
Sója	Výměra (mil. ha)	124,90	125,38	123,10	128,61	130,43	134,14
	Produkce (mil. t)	339,47	362,44	340,15	368,13	352,74	391,40
	Zpracování (mil. t)	295,24	298,61	312,31	315,14	313,14	327,13
Řepka	Výměra (mil. ha)	35,85	35,85	34,68	34,64	37,63	39,05
	Produkce (mil. t)	74,03	72,85	69,60	73,47	72,10	80,23
	Zpracování (mil. t)	67,83	68,03	68,41	71,35	71,17	75,12
Slunečnice	Výměra (mil. ha)	25,99	25,81	26,04	26,94	28,85	26,40
	Produkce (mil. t)	47,41	50,66	54,20	49,25	57,38	50,38
	Zpracování (mil. t)	43,34	46,52	49,31	45,13	46,57	46,70

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA.

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad USDA, červenec 2022.

Dovoz a vývoz olejnin ve světě

Celkové dovozy olejnin ve světě dle údajů USDA v marketingovém roce 2020/21 byly 190,25 mil. t, v roce 2021/22 se dovozy snížily na 176,45 mil. t a aktuální odhad na rok 2022/23 je nejvyšší za posledních 5 let, tj. 191,05 mil. t. Největší světový dovozce olejnin, kterým je Čína, snížil objem dovozu v roce 2021/22 meziročně o 11,09 mil. t na 93,05 mil. t. V roce 2022/23 se ale očekává opět zvýšení nad 100 mil. t, tj. 101,93 mil. t. Druhým největším dovozcem olejnin na světě je EU, kde se v posledních 5 letech dovoz pohybuje mezi 20–23 mil. t. V roce 2020/21 činil dovoz do EU 22,19 mil. t, v roce 2021/22 došlo ke zvýšení na 22,77 mil. t a nyní je odhad lehce snížený na 22,60 mil. t. Další hlavní dovozové státy jsou Mexiko, Japonsko, Argentina, s výkyvem v roce 2021/22, kdy došlo k výraznému snížení u Argentiny, která se propadla na devátou pozici.

Světový vývoz olejnin zaznamenal v roce 2021/22 meziroční snížení o 13,71 mil. t na 177,74 mil. t. V roce 2022/23 se má ale vývoz opět zvýšit, a to na 5leté maximum 195,37 mil. t. Největším světovým vývozcem je Indonésie, která se vyjma roku 2021/22, kdy byl její vývoz pouze 26,96 mil. t, pohybuje v posledních 5 letech mezi 28,60 mil. t až 31,37 mil. t (aktuálně). Mezi 17–20 mil. t se pohybuje v posledních 5 letech Malajsie. V probíhající marketingovém roce se odhad pohybuje těsně pod 18 mil. t. S odstupem od Indonésie a Malajsie se nachází Argentina, Ukrajina a Austrálie.

Celkové dovozy rostlinných olejů ve světě v marketingovém roce 2020/21 byly 82,11 mil. t, v roce 2021/22 klesly na 77,02 mil. t a odhad na rok 2022/23 je 83,68 mil. t. Největší světový dovozce olejů, kterým je Indie, se pohybuje poslední 4 roky těsně pod hranicí 14 mil. t. Dalším v pořadí je Čína, která se v průměru za posledních 5 let pohybuje kolem 11,73 mil. t, aktuální odhad se pohybuje nad průměrnou hranicí, tj. 12,97 mil. t. EU se nachází na třetí pozici; v posledních 5 letech se nejvíce dováželo v roce 2019/20 (12,04 mil. t), v roce 2020/21 se dovoz snížil na 9,93 mil. t, loni se dovoz dostal přes hranici 10 mil. t (10,38 mil. t) a současný odhad je 10,19 mil. t. Kolem 5 mil. t se pohybuje USA, následně Pákistán, Bangladéš a Egypt.

Světové vývozy rostlinných olejů byly v marketingovém roce 2020/21 85,33 mil. t, v roce 2021/22 došlo ke snížení na 81,08 mil. t a aktuální odhad je 87,92 mil. t. Největšími světovými vývozci rostlinných olejů jsou Indonésie, Malajsie, Argentina a Rusko. Průměrný vývoz z EU za posledních 5 let je 3,34 mil. t a aktuální odhad 3,77 mil. t je nad průměrem. Indonésie odhaduje momentálně zvýšený vývoz (31,37 mil. t), v roce 2020/21 byl vývoz nižší (26,96 mil. t) a v roce 2019/20 vývoz činil 28,98 mil. t. Malajské vývozy se v posledních letech pohybují mezi 17–18 mil. t. Argentina se po poklesu v roce 2020/21 vrací zpátky k hodnotě kolem 7 mil. t. Rusko díky dobré sklizni aktuálně navyšuje odhady vývozu nad hranici 5 mil. t.

U palmového oleje světový vývoz v marketingovém roce 2020/21 byl téměř stejný jako v předešlém roce, tj. 48,19 mil. t, v roce 2021/22 se snížil na 46,14 mil. t a aktuální odhad se pohybuje těsně nad hranicí 51 mil. t.

Světový vývoz řepkového oleje byl v marketingovém roce 2020/21 vyšší než v předešlých dvou letech, tj. 6,39 mil. t a v roce 2021/22 došlo ke snížení na 5,42 mil. t. Pro probíhající hospodářský rok je odhad vysoký, tj. 6,54 mil. t.

U slunečnicového oleje byl světový vývoz v roce 2020/21 na úrovni 11,30 mil. t, v následujícím roce došlo ke snížení na 10,51 mil. t a nyní došlo v odhadech k dalšímu snížení na 10,38 mil. t.

Průměrné měsíční ceny semene řepky a slunečnice – ceny CIF Rotterdam, Hamburk v Kč/t

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Semeno řepky: evropská „00“												
2011	12 691	12 698	12 479	13 230	13 691	14 150	13 021	12 296	11 870	10 709	10 748	10 998
2012	11 753	11 704	11 739	12 384	12 271	12 282	12 845	12 632	12 510	11 975	12 221	11 980
2013	12 081	12 226	12 260	12 358	11 055	10 606	9 755	9 350	9 583	9 658	10 157	10 280
2014	10 017	10 590	11 257	11 388	10 699	10 462	8 862	8 920	8 793	8 969	9 272	9 587
2015	9 965	9 851	10 082	10 280	10 497	10 985	10 324	9 978	9 965	10 272	10 224	10 266
2016	9 881	9 629	9 603	10 035	9 893	9 881	9 603	10 100	10 243	10 557	10 789	11 256
2017	11 354	11 375	11 128	10 784	10 375	9 449	9 433	9 440	9 470	9 425	9 532	9 209
2018	8 890	8 797	8 720	8 638	8 926	8 962	9 335	9 697	9 486	9 714	9 742	9 622
2019	9 549	9 564	9 291	9 413	9 291	9 453	9 500	9 740	9 990	9 931	9 934	10 282
2020	10 419	10 097	9 744	9 622	10 225	10 025	10 049	9 857	10 533	10 834	10 752	10 813
2021	11 362	11 763	13 619	13 895	14 731	13 609	13 538	14 235	15 287	17 178	17 643	18 368
2022	18 427	17 305	23 130	24 875	23 305	-	-	-	-	-	-	-
Semeno slunečnice: evropská												
2011	13 112	13 552	12 874	12 909	14 161	14 002	12 170	11 430	10 490	9 244	9 828	10 370
2012	10 685	10 927	11 010	11 686	11 954	11 770	13 032	13 318	13 549	13 013	12 893	12 884
2013	12 928	13 084	12 854	11 267	11 195	10 450	8 843	7 895	8 501	8 811	9 538	9 939
2014	9 633	9 886	10 385	10 235	9 360	9 068	8 619	8 376	8 624	9 121	9 827	10 394
2015	10 518	10 654	10 941	10 840	9 981	10 230	10 644	10 439	10 399	11 188	12 037	11 756
2016	11 573	11 311	10 627	10 178	10 227	10 339	9 847	9 738	9 785	10 116	10 589	10 769
2017	10 590	10 537	10 370	10 008	9 679	9 262	9 026	8 777	8 727	8 548	8 553	8 559
2018	8 305	8 366	8 576	8 741	9 165	9 271	8 871	8 652	8 300	8 432	8 602	8 396
2019	8 561	8 975	9 018	8 979	9 332	8 614	8 429	8 395	8 345	8 512	8 924	9 572
2020	10 056	9 798	9 744	10 049	10 825	10 286	10 049	8 619	10 805	12 243	13 552	14 143
2021	15 250	15 699	17 316	16 427	16 309	15 701	14 102	13 175	14 101	16 431	16 486	15 999
2022	15 594	16 314	22 018	20 221	20 544	-	-	-	-	-	-	-

Pramen: FAO, přepočten podle průměrných měsíčních kurzů ČNB, od roku 2011 proveden přepočten údajů.

Průměrné měsíční ceny řepkového a slunečnicového oleje FOB Rotterdam v Kč/t

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Řepkový olej surový: cena FOB ex lisovna												
2011	26 499	26 611	26 614	27 366	28 854	29 778	27 526	26 228	24 855	22 494	23 263	23 823
2012	24 872	24 525	24 151	24 598	24 483	24 257	25 110	24 861	24 462	23 392	23 493	22 884
2013	23 355	23 364	23 015	22 534	22 270	21 055	20 066	19 340	19 205	19 034	20 454	20 319
2014	19 227	19 612	20 195	20 232	19 159	18 621	17 745	17 818	17 713	18 199	18 544	18 234
2015	18 562	18 267	18 926	18 881	18 831	19 631	19 366	18 329	18 482	19 339	19 894	20 332
2016	19 338	19 039	18 719	19 331	19 307	19 087	18 644	19 741	20 534	21 948	22 504	23 538
2017	23 344	22 292	21 498	20 616	20 270	19 015	19 070	19 345	19 443	19 486	20 240	19 046
2018	17 696	16 999	16 451	16 407	17 635	18 034	18 493	18 972	18 511	19 674	19 576	18 858
2019	18 739	18 652	18 173	18 324	18 895	18 882	19 046	20 339	21 062	20 534	20 884	21 137
2020	21 474	20 677	19 296	18 131	19 950	20 311	20 628	20 553	21 361	21 344	23 072	23 333
2021	23 885	26 628	28 383	29 413	33 250	33 325	30 069	32 148	34 627	39 057	40 046	38 947
2022	39 233	37 475	48 304	50 224	51 571	48 087	-	-	-	-	-	-
Slunečnicový olej surový: cena FOB ex lisovna												
2011	27 323	27 636	26 144	26 517	28 834	30 855	28 358	25 535	24 552	21 382	22 505	22 643
2012	23 903	23 654	23 665	24 956	25 276	24 400	26 063	26 233	25 616	23 930	24 462	24 403
2013	24 413	24 318	24 183	23 823	24 485	23 985	23 357	18 603	18 587	18 601	19 915	19 717
2014	18 580	18 989	18 649	18 701	18 859	18 742	17 988	17 296	17 606	19 026	19 786	19 645
2015	20 099	19 508	20 240	21 324	22 223	22 359	20 500	19 713	19 664	21 292	21 707	21 177
2016	21 055	21 184	20 523	20 427	20 741	20 509	19 939	19 645	19 835	20 331	20 777	21 641
2017	20 798	20 515	19 804	19 616	19 142	18 243	17 939	17 819	17 716	17 272	17 302	17 053
2018	16 361	16 282	16 286	16 573	16 983	16 754	17 122	16 436	15 656	16 009	15 469	15 340
2019	15 481	16 001	15 901	16 016	16 729	16 729	17 588	17 903	17 771	17 049	17 503	18 366
2020	18 841	17 457	16 944	17 254	18 775	19 126	18 873	18 608	22 700	23 076	25 290	25 755
2021	27 901	29 665	36 083	34 650	33 944	27 894	28 312	29 855	28 741	31 764	32 059	31 194
2022	30 560	32 325	58 336	48 033	48 085	-	-	-	-	-	-	-

Pramen: FAO, přepočten podle průměrných měsíčních kurzů ČNB, od roku 2011 proveden přepočten údajů.

Země Evropské unie

Společný obchodní trh Evropské unie patří mezi největší dovozní i vývozní regiony na světě. Celkový počet obyvatel, dosahující přibližně 450 mil., řadí EU mezi regiony s největším vnitřním trhem.

Podle předběžných údajů EK je plocha hlavních olejnin v EU celkem 11,58 mil. ha, meziročně došlo ke zvýšení o 9,1 % a o 6,3 % oproti 5letému průměru. Největší podíl na ploše má řepka (5,74 mil. ha), dále slunečnice (4,80 mil. ha) a sója (1,04 mil. ha). K nejvyššímu meziročnímu nárůstu plochy došlo u sóji (10,7 %), slunečnice (10,4 %) a řepky (7,8 %).

Produkce olejnin v EU byla v roce 2021/22 ve výši 29,99 mil. t, aktuální odhad pro marketingový rok 2022/23 je meziročně vyšší o 4,3 %, tj. 31,29 mil. t. Meziročně se zatím nejvíce zvýšila produkce sóji (o 6,6 %).

na 2,83 mil. t, dále řepky (o 5,8 %) na 17,98 mil. t a u slunečnice došlo pouze k nepatrnému navýšení o 1,4 % na 10,48 mil. t. Ve srovnání s 5letým průměrem se produkce olejnin EU zvýšila na 3,9 %. Největšími producenty olejnin v EU jsou Německo a Francie. Aktuální odhady dovozu do EU jsou 19,7 mil. t a vývozu z EU 0,9 mil. t. Nejvíce se dováží sója (14,5 mil. t), řepka (4,5 mil. t) a slunečnice (0,7 mil. t). Vývoz z EU zaujímá hlavně řepka (314 tis. t), slunečnice (305 tis. t) a sója (251 tis. t). Domácí spotřeba se odhaduje na 50,1 mil. t. V roce 2021/22 byl dovoz do EU 21,0 mil. t a vývoz z EU 1,2 mil. t. Domácí spotřeba byla 49,5 mil. t. Nejvíce se v roce 2021/22 dovezlo sóji (14,5 mil. t), řepky (5,5 mil. t) a slunečnice (0,95 mil. t). U vývozu z EU měla největší podíl řepka (500 tis. t), slunečnice (400 tis. t) a sója (300 tis. t).

Produkce rostlinných olejů v EU dle údajů EK byla v roce 2021/22 celkem 15,6 mil. t. Dovozy činily 7,9 mil. t a celková domácí spotřeba byla 21,1 mil. t. Vývoz byl 2,4 mil. t. Nejvíce se v EU produkuje řepkový olej, dále slunečnicový a nakonec sójový olej. Ve výhledu na rok 2022/23 se zvýší produkce slunečnicového oleje na 4,1 mil. t, řepkového oleje na 8,8 mil. t a sójového oleje na 3,0 mil. t. Celková produkce rostlinných olejů se tak odhaduje na 15,9 mil. t. Dovozy do EU se odhadují na 6,8 mil. t a vývozy z EU 2,1 mil. t. Domácí spotřeba se odhaduje na 20,5 mil. t.

Na základě údajů USDA byla produkce hlavních olejnin v marketingovém roce 2020/21 celkem 28,8 mil. t. V následujícím roce došlo ke zvýšení na 30,9 mil. t a aktuální odhad na rok 2022/23 je 31,9 mil. t, což je nejvíce v rámci posledních 5 let. Produkce řepky se od roku 2020/21 zvyšuje, v roce 2021/22 se dostala na 17,3 mil. t a současný odhad je 17,9 mil. t. U sóji došlo také ke zvýšení produkce (2020/21: 2,6 mil. t, 2021/22: 2,7 mil. t, 2022/23: 3,0 mil. t). Produkce slunečnice překonala 10 mil. t (2020/21: 8,9 mil. t, 2021/22: 10,4 mil. t, 2022/23: 10,5 mil. t).

Dovozy rostlinných olejů do EU podle USDA činí v posledních dvou letech 10,4 mil. t. V roce 2020/21 se dovoz snížil lehce pod 10 mil. t. Nejvíce se do EU dováží palmový olej a slunečnicový olej. Domácí spotřeba rostlinných olejů v EU se pohybuje kolem 25 mil. t. Nejvíce se v EU spotřebuje v potravinářském průmyslu slunečnicového oleje (aktuálně 4,8 mil. t), řepkového oleje (2,5 mil. t), palmového oleje (2,2 mil. t) a sójového oleje (1,4 mil. t).

Produkční plocha, hektarový výnos a celková produkce semene řepky, slunečnice a sóji v Evropské unii

Ukazatel	MJ	2017	2018	2019	2020	2021	2022 ¹⁾
Řepka – EU²⁾							
Plocha	tis. ha	6 702	6 749	6 586	5 113	5 317	5 687
Výnos	t/ha	3,27	3,87	3,06	3,15	3,21	3,23
Produkce	tis. t	21 902	19 364	17 078	16 124	17 046	18 397
Slunečnice – EU²⁾							
Plocha	tis. ha	4 211	4 034	4 292	4 546	4 460	4 650
Výnos	t/ha	2,29	2,42	2,28	2,21	2,43	2,30
Produkce	tis. t	9 636	9 756	9 781	9 199	10 854	10 673
Sója – EU²⁾							
Plocha	tis. ha	1 015	1 030	977	1 118	1 082	1 119
Výnos	t/ha	2,68	2,84	2,79	2,76	2,82	2,82
Produkce	tis. t	2 722	2 928	2 721	3 089	3 050	3 157

Pramen: COCERAL – Oilseeds Crop Forecast.

Poznámka: ¹⁾ odhad COCERAL v květnu 2022.

²⁾ roky 2021 a 2022 jsou EU 27.

Produkce hlavních druhů olejin v zemích EU v letech 2020–2021 v tis. t

		Řepka		Slunečnice		Sója		Celkem ¹⁾	
		2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
EU celkem 27		15 910	16 653	9 159	9 884	2 922	3 228	27 991	29 765
EU 14		8 141	8 503	3 204	3 256	1 994	2 132	13 339	13 891
z toho	Německo	3 518	3 623	43	47	110	115	3 672	3 785
	Francie	3 259	3 400	1 659	1 725	428	505	5 345	5 630
	Itálie	39	39	276	265	1 221	1 260	1 536	1 564
	Nizozemsko	7	8	0	0	0	0	7	8
	Belgie/Lucembursko	54	63	0	0	0	0	54	63
	Irsko	39	55	0	0	0	0	39	55
	Dánsko	540	530	0	0	0	0	540	530
	Řecko	18	12	273	300	17	18	308	340
	Španělsko	181	219	865	822	4	11	1 050	1 051
	Portugalsko	0	0	12	20	0	0	12	20
	Rakousko	32	32	77	77	214	214	323	323
	Švédsko	350	361	0	0	0	0	350	361
	Finsko	34	91	0	0	0	0	34	91
EU 13		7 770	8 150	5 955	6 630	929	1 197	12 641	15 874
z toho	Polsko	2 622	2 465	0	1	47	9	2 669	2 474
	Česko	1 246	1 307	30	45	33	35	1 309	1 387
	Slovensko	440	510	150	232	130	99	719	841
	Maďarsko	786	971	1 742	1 876	162	208	2 689	3 054
	Estonsko	212	201	0	0	0	0	212	201
	Lotyšsko	438	405	0	0	0	0	438	405
	Litva	923	848	0	0	3	3	926	851
	Slovinsko	9	9	0	0	0	0	9	9
	Rumunsko	713	910	2 213	2 405	240	410	3 166	3 724
	Bulharsko	267	405	1 700	1 951	44	63	2 011	2 419
	Chorvatsko	114	119	120	120	270	270	504	509

Pramen: ADM Germany GmbH.

Poznámka: ¹⁾ celkem pouze řepka, slunečnice a sója.

Ceny olejnatých semen na mezinárodních trzích v USD/t

Marketingový rok říjen–září	Sójové boby					Podzemnice		Slunečnice		Řepka	Kopra
	USA ¹⁾	USA ²⁾	Braz. ³⁾	Arg. ⁴⁾	Rott. ⁵⁾	USA ⁶⁾	Rott. ⁷⁾	USA ⁸⁾	Rott. ⁹⁾	Hamb. ¹⁰⁾	Rott. ¹¹⁾
2011/12	488	505	549	533	562	502	2 480	562	593	616	829
2012/13	530	537	538	543	592	653	1 391	557	580	579	570
2013/14	482	487	514	517	542	531	1 300	484	466	505	854
2014/15	362	356	388	401	407	484	1 294	496	432	417	749
2015/16	339	346	382	375	396	421	1 260	446	440	409	907
2016/17	347	351	385	376	404	430	1 554	387	408	432	1 076
2017/18	343	337	396	386	403	509	1 317	383	403	425	784
2018/19	309	307	360	347	370	467	1 302	385	380	420	483
2019/20	316	325	367	354	380	447	1 444	450	420	433	602
2020/21	461	495	531	525	563	463	1 473	513	685	594	993
2021/22 květen*	513	551	599	615	642	548	1 506	735	799	884	1 302

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA červenec 2022.

Poznámka: ¹⁾ Průměrná tržní cena placená farmářům v USA;

²⁾ Cena za hotové na trzích Central Illinois, US. No. 1 Yellow;

³⁾ Původ Brazílie, vývozní cena FOB Rio Grande;

⁴⁾ Původ Argentina, vývozní cena FOB Buenos Aires;

⁵⁾ Různý původ, cena CIF Rotterdam;

⁶⁾ Průměrná tržní cena placená farmářům v USA, neloupané arašidy;

⁷⁾ Cena CIF Rotterdam, doručovatel USA, 40/50 %;

⁸⁾ Cena placená farmářům v USA;

⁹⁾ Cena CIF Rotterdam, původ EU;

¹⁰⁾ Cena CIF Hamburk, evropské „00“ odrůdy;

¹¹⁾ Cena CIF Rotterdam, původ Indonésie;

* předběžné údaje.

Světová produkce rostlinných olejů (v tis. t)

Ukazatel	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23 ¹⁾
Palmový olej	59 320	61 780	58 880	65 270	70 370	73 300	73 180	73 140	76 260	79 140
Sójový olej	45 020	49 290	51 550	53 720	55 230	57 540	57 920	59 180	59 130	61 480
Řepkový olej	26 460	27 410	27 340	27 540	27 860	27 710	27 980	29 177	28 845	30 721
Slunečnic. olej	15 800	14 970	15 380	18 180	18 230	19 250	21 500	19 043	19 545	19 610
Palmojád. olej	6 960	7 320	7 000	7 620	8 310	8 600	8 550	8 390	8 850	9 070
Podzem. olej	5 600	5 380	5 420	5 770	5 950	5 580	6 262	6 410	6 500	6 510
Bavlník. olej	5 170	5 120	4 290	4 420	5 160	5 180	5 125	4 790	4 970	5 160
Kokosový olej	3 380	3 370	3 330	3 410	3 590	3 630	3 600	3 460	3 590	3 590
Olivový olej	3 090	2 400	3 130	2 480	3 250	3 100	3 095	2 930	3 290	2 930
Celkem	170 780	177 030	176 300	188 410	197 950	203 840	207 020	206 500	210 980	218 210

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA.

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad USDA, červenec 2022.

Ceny rostlinných olejů na mezinárodních trzích v USD/t

Marketingový rok říjen–září	Olej											
	Sójový				Slunečnicový		Podzemnic.		Palm.	Řepk.	Kokos.	Kukuř.
	USA ¹⁾	Braz. ²⁾	Arg. ³⁾	Rott. ⁴⁾	USA ⁵⁾	Rott. ⁶⁾	USA ⁷⁾	Rott. ⁸⁾	Malaj. ⁹⁾	Rott. ¹⁰⁾	Rott. ¹¹⁾	U.S. ¹²⁾
2011/12	1 144	1 162	1 164	1 241	1 834	1 254	2 247	2 455	1 032	1 258	1 244	1 236
2012/13	1 039	1 012	1 014	1 098	1 452	1 189	1 934	1 963	791	1 127	858	1 029
2013/14	843	871	870	950	1 304	929	1 430	1 355	803	954	1 278	869
2014/15	697	706	705	778	1 471	850	1 265	1 354	626	782	1 128	827
2015/16	658	704	698	774	1 275	849	1 294	1 443	628	798	1 362	865
2016/17	718	765	763	848	1 181	807	1 496	1 524	699	871	1 621	825
2017/18	662	722	722	822	1 203	776	1 470	1 326	626	844	1 175	669
2018/19	606	651	649	745	1 174	719	1 422	1 269	521	840	724	594
2019/20	654	705	698	785	1 434	795	1 532	1 571	645	879	899	870
2020/21	1 261	1 163	1 147	1 266	1 639	1 350	2 261	2 091	1 021	1 306	1 483	1 193
2021/22 květen*	1 629	1 561	1 560	1 689	2 641	1 747	2 363	2 030	1 497	1 943	1 945	1 414

Pramen: Oilseeds:World Markets and Trade, USDA červenec 2022.

Poznámka: ¹⁾ Průměrná velkoobchodní cena surového oleje (v cisterně), Decatur, USA;

²⁾ Vývozní cena FOB Rio Grande, surový, původ Brazílie;

³⁾ Vývozní cena FOB Buenos Aires, surový, původ Argentina;

⁴⁾ Vývozní cena FOB Nizozemsko, po vyexpedování z lisovny;

⁵⁾ Cena FOB surový, v cisterně, původ USA;

⁶⁾ Cena FOB severozápadní Euro přístavy;

⁷⁾ Cena FOB lisovny na jihovýchodě USA, surový, v cisterně;

⁸⁾ Cena CIF Rotterdam, různý původ;

⁹⁾ Vývozní cena FOB v přístavech Malajsie;

¹⁰⁾ Cena FOB ex lisovna, Rotterdam;

¹¹⁾ Cena CIF Rotterdam, původ Filipíny/Indonésie;

¹²⁾ Cena surového oleje, Chicago, USA;

* předběžné údaje.

Světová produkce pokrutin a extrahovaných šrotů (v tis. t)

Ukazatel	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23 ¹⁾
Sójové	189 530	208 480	215 930	225 560	232 390	242 340	242 990	247 600	246 100	256 840
Řepkové	39 360	38 720	38 610	38 770	39 040	39 060	38 710	41 190	41 490	43 500
Slunečnicové	16 610	16 170	16 500	19 350	19 610	20 660	22 300	20 280	21 150	21 290
Bavlníkové	15 630	15 520	13 070	13 430	15 710	15 720	15 590	14 620	15 150	15 720
Palmojádrové	8 320	8 530	8 180	8 890	9 730	10 070	10 040	9 880	10 430	10 650
Podzemnicové	6 860	6 610	6 640	7 090	7 320	6 850	7 680	7 880	7 980	7 990
Kokosové	1 810	1 800	1 770	1 810	1 920	1 940	1 920	1 840	1 900	1 900
Ostatní	4 140	4 690	4 510	4 890	4 830	4 710	4 630	4 860	4 860	4 850
Celkem	282 250	300 500	305 190	319 770	330 560	341 360	344 650	348 140	349 050	362 740

Pramen: Oilseeds:World Markets and Trade, USDA.

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad USDA, červenec 2022.

Ceny šrotů a pokrutin z olejnatých semen na mezinárodních trzích v USD/t

Marketingový rok říjen–září	Šroty, pokrutiny							
	Sójové				Bavlníkové	Slunečnicové		Řepkové
	USA ¹⁾	Braz. ²⁾	Arg. ³⁾	Hamb. ⁴⁾	USA ⁵⁾	USA ⁶⁾	Ukr. ⁷⁾	Hamb. ⁸⁾
2011/12	434	442	442	461	303	272	263	295
2012/13	516	489	506	538	366	266	318	353
2013/14	540	500	509	533	416	263	315	323
2014/15	406	376	386	403	335	231	269	269
2015/16	358	335	349	351	288	169	233	232
2016/17	349	322	326	336	230	160	178	225
2017/18	380	368	375	382	287	191	224	259
2018/19	340	325	321	329	252	181	219	247
2019/20	330	328	331	338	272	207	217	244
2020/21	432	447	439	463	413	272	312	319
2021/22*	468	472	465	512	373	320	305	425

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA červenec 2022.

Poznámka: ¹⁾ Průměrná velkoobchodní cena, Decatur, USA, 48 % proteinu;

²⁾ Vývozní cena FOB Brazílie, 48 % proteinu;

³⁾ Vývozní cena FOB Argentina, pelety;

⁴⁾ Cena FOB Hamburg, po vyexpedování z lisovny, 44/45 % proteinu;

⁵⁾ Cena FOB Memphis FOB, 41 % proteinu zjištěného extrakcí rozpouštědly;

⁶⁾ Cena FOB Minneapolis, USA, 32 % proteinu;

⁷⁾ Cena CIF Rotterdam (od září 2013 původem z Francie HiPro a. o.) nebo Ukrajina DAF, Argentina pelety 37–38 %;

⁸⁾ Cena FOB Hamburk, po vyexpedování z lisovny, 34 % proteinu;

* předběžné údaje.

PĚSTOVÁNÍ, ZPRACOVÁNÍ A SPOTŘEBA OLEJNIN V ČESKÉ REPUBLICE

Podle definitivních údajů ČSÚ o sklizni k 23. 2. 2021 bylo v České republice pro marketingový rok 2020/21 oseto olejinami celkem 450,2 tis. ha půdy. Pěstební plocha olejin se meziročně snížila o 1 %. Celková sklizeň olejin byla 1 347,5 tis. t při průměrném výnosu 2,99 t/ha. Průměrný výnos se meziročně zvýšil o 0,25 t/ha, přičemž 5letý průměr je 2,92 t/ha. Produkce se díky vyššímu výnosu meziročně zvýšila o téměř 100 tis. t, tj. 8 %.

Tradičně nejvyšší podíl na pěstebních plochách olejin ČR měla řepka (81,8 %), dále mák (8,9 %), hořčice na semeno (3,2 %), sója (3,1 %), slunečnice (2,5 %) a len setý (0,3 %).

Podle definitivních údajů ČSÚ o sklizni k 23. 2. 2022 bylo v České republice pro marketingový rok 2021/22 oseto olejinami celkem 442,3 tis. ha půdy. Pěstební plocha olejin se meziročně opět snížila, a to o 1,8 %. Celková sklizeň olejin byla 1 176,3 tis. t při průměrném výnosu 2,66 t/ha. Průměrný výnos se meziročně snížil o 0,33 t/ha, přičemž 5letý průměr je 2,82 t/ha.

Nejvyšší podíl na pěstebních plochách olejin ČR měla řepka (77,4 %), mák (9,9 %), sója (4,4 %), slunečnice (4,1 %), hořčice na semeno (3,5 %) a len setý (0,4 %).

Osevní plochy olejin podle údajů ČSÚ pro marketingový rok 2022/23 jsou odhadovány k 31. 5. 2022 na celkem 437 077 ha. Meziroční snížení plochy olejin je 5 233 ha, tj. o 1,1 %. K výraznému snížení plochy došlo primárně u máku a u hořčice. Naopak vzrostly plochy sóji a slunečnice.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a celková sklizeň olejin v ČR

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2011/12	464 405	464 405	2,55	1 183 736
2012/13	470 819	470 819	2,57	1 210 710
2013/14	486 908	486 908	3,15	1 533 659
2014/15	464 274	464 274	3,54	1 644 058
2015/16	446 022	446 022	3,04	1 355 001
2016/17	470 178	470 178	3,14	1 476 483
2017/18	479 523	479 523	2,65	1 269 436
2018/19	489 336	489 336	3,09	1 489 159
2019/20	454 761	454 761	2,74	1 248 175
2020/21	450 213	450 213	2,99	1 347 482
2021/22	442 310	442 310	2,66	1 176 310

Pramen: ČSÚ.

ŘEPKA OLEJNÁ

Hlavní olejninou pěstovanou na území České republiky je řepka olejná. Tato plodina je charakteristická dobrou rentabilitou. I přesto již třetím rokem po sobě klesá osevní plocha řepky. Semeno řepky se v současnosti prodává za velmi dobrou cenu.

Marketingový rok 2020/21 nebyl příliš dobrým rokem, vydatné nadnormální srážky komplikovaly a zpomalovaly podzimní vývoj porostů. Ze 368,2 tis. ha bylo sklizeno 1 245,3 tis. t řepky, nakonec při dobrém výnosu 3,38 t/ha. Největší podíl na celkové ploše řepky v ČR měl kraj Středočeský (84,8 tis. ha), Jihočeský (38,8 tis. ha) a kraj Vysočina (37,9 tis. ha). Vysoký výnos byl zastoupen v mnoha krajích, nejvíce shodně v Jihočeském a Karlovarském (3,53 t/ha) a v Plzeňském kraji (3,48 t/ha).

V marketingovém roce 2021/22 došlo k dalšímu snížení plochy řepky, a to na 342,3 tis. ha, což bylo nejméně od roku 1997/98. Produkce tak byla pouze 1 024,9 tis. t při výnosu těsně pod 3 t/ha. V posledních 5 letech byl nižší výnos pouze v roce 2017/18. V 10letém průměru se výnos pod 3 t/ha dostal ještě v roce 2012/13. Z krajů byla plocha řepky nejvíce zastoupená ve Středočeském (78,9 tis. ha), Jihočeském (36,6 tis. ha) a v kraji Vysočina (35,6 tis. ha). Na celkové ploše olejnin jsou Čechy zastoupeny z 65 % a Morava z 35 %. Nejvyšší výnos byl v kraji Hl. město Praha – 3,21 t/ha, následně Olomouckém (3,12 t/ha) a Středočeském (3,04 t/ha). Největší sklizně dosáhl Středočeský kraj, tj. 239,6 tis. t.

Na základě odhadu osevních ploch ČSÚ k 31. 5. 2022 je plocha řepky na marketingový rok 2022/23 celkem 343 964 ha, meziročně se zvýšila o 1 649 ha. Podíl na celkové ploše plodin ČR je tak stále kolem 14 %.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a produkce řepky olejné v ČR

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2012/13	401 319	401 319	2,76	1 109 137
2013/14	418 808	418 808	3,45	1 443 210
2014/15	389 298	389 298	3,95	1 537 320
2015/16	366 180	366 180	3,43	1 256 212
2016/17	392 991	392 991	3,46	1 359 125
2017/18	394 262	394 262	2,91	1 146 224
2018/19	411 802	411 802	3,43	1 410 769
2019/20	379 778	379 778	3,05	1 156 973
2020/21	368 214	368 214	3,38	1 245 328
2021/22	342 315	342 315	2,99	1 024 928

Pramen: ČSÚ.

Ceny řepkového semene

Ceny řepkového semene v České republice utváří domácí spotřeba a možnosti vývozu. Od konce února 2022 do ceny řepkového semene vstupuje válečný konflikt na Ukrajině.

Průměrné roční CZV řepkového semene za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kč/t	11 843	10 949	9 724	9 860	10 128	10 573	9 284	9 431	9 884	12 031

Pramen: ČSÚ.

Český statistický úřad sleduje ceny zemědělských výrobců, které každý měsíc zveřejňuje a každoročně provádí výpočet průměrné CZV za kalendářní rok. Tato cena může být zavádějící, jelikož se do ní promítají dvě sklizně plodiny, které mohou být značně rozdílné. ČSÚ neuvádí průměrné ceny za marketingový rok, ty jsou dopočteny aritmetickým průměrem MZe. Takto získané ceny lze porovnávat s údaji uváděnými předními světovými organizacemi např. USDA – Foreign Agricultural Service, FAOSTAT, EUROSTAT, Oil World, COCERAL a další.

Podle údajů ČSÚ činila v marketingovém roce 2020/21 průměrná CZV řepkového semene 10 561 Kč/t, po 3 letech se tak cena vyšplhala nad 10 tis. Kč/t. Cena řepkového semene se postupně zvyšovala již v druhé polovině roku 2021. Před vypuknutím války na Ukrajině došlo k velkému nárůstu ceny, a to nad 15 tis. Kč/t (od ledna 2022), v březnu 2022 cena přesahovala 16 tis. Kč/t, v dubnu a květnu 2022 se blížila hranici 19 tis. Kč/t a na konci marketingového roku cena atakovala hranici 20 tis. Kč/t. Průměrná cena marketingového roku 2021/22 tak byla meziročně o 4 654 Kč vyšší, tj. 15 215 Kč/t.

Na základě informací od SZIF dosáhla CZV řepky v prvních dnech války na Ukrajině téměř 22 tis. Kč/t.

Průměrné měsíční (roční) CZV řepkového semene v Kč/t za marketingový rok (bez DPH)

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2011/12	10 847	10 811	10 939	10 893	10 828	10 769	11 002	11 094	11 421	11 585	12 118	12 213	11 210
2012/13	12 201	11 806	11 983	12 033	12 202	12 455	11 954	12 179	12 320	12 204	12 009	11 621	12 081
2013/14	10 652	10 289	9 720	9 321	9 473	9 642	9 710	9 868	10 077	10 397	11 047	10 880	10 090
2014/15	9 247	9 333	9 125	9 037	8 960	9 009	9 521	9 676	9 736	9 765	9 837	9 917	9 430
2015/16	9 868	9 879	9 897	9 979	10 047	10 201	10 334	10 208	10 080	10 035	10 269	10 337	10 095
2016/17	9 846	9 778	9 798	10 057	10 251	10 538	10 631	10 915	11 106	11 312	11 348	11 102	10 557
2017/18	10 406	10 248	10 102	9 922	9 885	9 899	9 799	9 462	9 295	9 037	8 927	8 966	9 661
2018/19	9 057	9 166	9 305	9 377	9 473	9 540	9 581	9 492	9 492	9 265	9 305	9 303	9 363
2019/20	9 327	9 296	9 330	9 525	9 605	9 651	9 767	9 802	9 784	9 812	9 839	9 826	9 630
2020/21	9 874	9 842	9 856	9 959	10 083	10 162	10 342	10 602	10 885	11 181	11 742	12 199	10 561
2021/22	11 543	11 739	12 223	13 247	13 854	14 811	15 534	15 568	16 418	18 999	18 752	19 887	15 215

Pramen: ČSÚ, propočet MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ aritmetický průměr za sledované období.

Zahraniční obchod České republiky s řepkou olejnou

Jak již bylo zmíněno, cena řepkového semene se postupně zvyšovala už zhruba od poloviny roku 2021 a v souvislosti s počátkem války na Ukrajině došlo k dalším skokovým nárůstům ceny vlivem silných výkyvů na mezinárodních trzích.

Dovoz řepkového semene se v roce 2021 přiblížil k hranici 300 tis. t v celkové částce téměř 3 mld. Kč. S velkou převahou byly největším dovozcem ostatní členské státy EU: Slovensko, Rumunsko a Polsko. Meziročně došlo i k nárůstu dovozní hodnoty na 12,5 tis. Kč/t.

Dovoz řepkového semene v marketingovém roce 2020/21 byl celkem 319,7 tis. t, meziročně se jedná o nárůst o 18,3 %. Zvýšila se i hodnota dováženého semene na 10 700 Kč/t. Celková hodnota dovozu byla 3,4 mld. Kč. Mimo států EU dovážely do ČR: Rusko, Srbsko, Ukrajina a Kazachstán. V marketingovém roce 2021/22 se dovoz snížil o 45,6 tis. t na 274,1 tis. t. Hodnota dovozu činila celkem 4,1 mld. Kč, přičemž hodnota za tunu atakovala hranici 15 tis. Kč. Největšími vývozními státy byly Rumunsko, Slovensko a Polsko.

Dovoz semene řepky olejné do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Ukazatel	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Množství v t	92 738	115 160	84 066	214 579	286 165	300 705	290 401	295 673
Hodnota v Kč/t	9 241	10 233	10 205	10 177	9 446	9 660	10 100	12 480

Pramen: ČSÚ.

Dovoz semene řepky olejné do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Ukazatel	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Množství v t	110 595	110 524	122 146	235 583	327 589	261 115	319 674	274 089
Hodnota v Kč/t	9 418	10 420	10 627	9 734	9 377	9 960	10 700	14 880

Pramen: ČSÚ.

Vývoz řepkového semene v roce 2021 meziročně nepatrně vzrostl na téměř 329 tis. t. Hodnota překročila hranici 12,5 tis. Kč/t. Český vývoz směřoval do států EU, primárně do Německa. Dalšími cílovými státy byly Polsko, Slovensko a Belgie. V roce 2020 došlo i k vývozu mimo EU – do Velké Británie a nepatrné množství do Kazachstánu.

Vývoz řepkového semene v marketingovém roce 2020/21 byl celkem 291,6 tis. t v hodnotě 10 670 Kč/t. Celková hodnota vývozu z ČR byla 3,1 mld. Kč. ČR dovážela hlavně do Německa, Polska a Slovenska. V následujícím roce byl vývoz řepkového semene nejvyšší za posledních 5 let. Výrazně také stoupla vývozní hodnota o 38 % na 17 470 Kč/t. Hodnota celkového vývozu ČR činila 7,5 mld. Kč. Vývoz mířil především do států EU (Německo, Polsko a Slovensko).

Vývoz semene řepky olejné z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Ukazatel	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Množství v t	422 645	514 891	276 247	267 302	306 339	383 553	316 913	328 817
Hodnota v Kč/t	8 581	9 880	9 269	9 286	8 931	9 833	10 510	12 570

Pramen: ČSÚ.

Vývoz semene řepky olejné z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Ukazatel	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Množství v t	508 144	279 667	375 083	216 655	425 881	341 760	291 597	431 709
Hodnota v Kč/t	9 207	9 744	9 222	8 550	9 646	10 330	10 670	17 470

Pramen: ČSÚ.

Porovnání cen zemědělských výrobců ČR, deklarovaných vývozních a dovozních hodnot a cen na zahraničních trzích u řepkového semene v Kč/t

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
CZV v ČR	9 430	10 095	10 557	9 661	9 363	9 630	10 561	15 215
Deklarovaná vývozní hodnota	9 207	9 744	9 222	8 550	9 646	10 720	10 670	17 470
Deklarovaná dovozní hodnota	9 418	10 420	10 627	9 734	9 377	10 040	10 700	14 880
Cena CIF Hamburk ¹⁾	9 622	9 996	10 584	9 120	9 508	9 959	12 902	18 480 ²⁾

Pramen: ČSÚ, Oilseeds: World Markets and Trade, USDA.

Poznámka: ¹⁾ přepočteno podle kurzu ČNB.²⁾ k červnu 2022.

V bilanci výroby a užití semene řepky olejné v České republice je uveden celkový přehled nabídky, poptávky a využití. Z přehledu je patrná dlouhodobá stabilizace trhu a rozvoj zpracovatelského průmyslu. Dlouhodobě dochází ke zvyšování průmyslového zpracování řepky v ČR.

Bilance výroby a užití semene řepky olejné

Ukazatel	MJ	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22 ¹⁾
Sklizňová plocha	tis. ha	393,0	394,3	411,8	379,8	368,2	342,3
Hektarový výnos	t/ha	3,46	2,91	3,43	3,05	3,38	2,99
Produkce	tis. t	1 359,1	1 146,2	1 410,8	1 157,0	1 245,3	1 024,9
Počáteční zásoba	tis. t	209,7	157,1	126,7	189,3	92,9	135,0
Dovoz	tis. t	122,8	235,6	327,6	261,1	319,3	340,6
Celková nabídka	tis. t	1 690,9	1 534,8	1 865,1	1 607,3	1 657,6	1 500,5
Domácí spotřeba	tis. t	1 160,0	1 191,4	1 250,0	1 230,0	1 240,0	1 050,0
z toho FAME ²⁾	tis. t	366,6	376,2	346,9	414,1	424,1	361,1
Vývoz	tis. t	373,8	216,7	425,9	284,4	282,6	399,6
Celková poptávka	tis. t	1 533,8	1 408,1	1 675,9	1 514,4	1 522,6	1 449,6
Konečná zásoba	tis. t	157,1	126,7	189,3	92,9	135,0	50,9
Soběstačnost ³⁾	%	117,2	96,2	112,9	94,1	100,4	97,6

Pramen: ČSÚ, MZe ČR, ÚZEI.

Poznámka: ¹⁾ odhad, s výjimkou údajů o sklizni;

²⁾ Sdružení výrobců bionafty;

³⁾ Meziroční index je vyjádřen v p. b. (tj. rozdílem %).

Zhodnocení průběhu počasí

Srpen 2020 lze hodnotit jako teplotně nadnormální (1,5 °C pod normálem), s průměrnou měsíční teplotou 18,8 °C. Tím se tento měsíc společně se srpnem roku 2017 zařadil jako šestý nejteplejší od roku 1961. Srážkově byl srpen nadnormální (138 % normálu). Jednalo se o 7. nejdeštivější srpen od roku 1961 a nejvlhčí za posledních deset let. Rozložení srážek bylo velmi nevyrovnané (silně nerovnoměrné), a to i na poměrně malém území. Jediným větším územím potýkajícím se s deficitem srážek byly severozápadní Čechy. Naopak na severní Moravě bylo srážek často více, než by zemědělci potřebovali.

Září bylo teplotně nadnormální (1,2 °C nad normálem). Během září se vyskytly dvě teplé epizody, v nichž denní maxima často přesahovala 20 °C. Z pohledu srážek bylo září na území ČR nadprůměrné (126 % normálu), s průměrným měsíčním úhrnem 73 mm. Srážky byly prostorově a časově nerovnoměrně rozložené. Většina z měsíčního úhrnu srážek spadla v prvních a posledních šesti dnech měsíce, přičemž nejdeštivějším dnem bylo 25. září.

Říjen byl teplotně normální (0,9 °C nad normálem). Teplá byla první dekáda měsíce, kdy se průměrné denní teploty na území ČR pohybovaly nad normálem. Srážkově byl říjen nadnormální, měsíční úhrn srážek 90 mm představoval 209 % normálu. Úhrn srážek na území Moravy a Slezska činil 125 mm a byl výrazně vyšší než na území Čech (72 mm).

Listopad byl teplotně normální (0,9 °C nad normálem) a srážkově silně podnormální (45 % normálu). Deštivý průběh podzimu na řadě míst výrazně zpozdil, v některých případech až znemožnil zakládání ozimů, ale i sklizeň později dozrávajících plodin.

Prosinec lze hodnotit jako teplotně nadnormální (2,6 °C nad normálem) a srážkově podnormální (52 % normálu).

Leden a únor 2021 byl teplotně i srážkově normální. Srážky byly plošně i časově nerovnoměrně rozloženy.

Březen lze hodnotit jako teplotně normální a srážkově podnormální. Nejchladněji bylo 20. března (8 °C pod normálem), kdy denní maxima teploty často nepřekročila 0 °C. Na konci měsíce došlo

k oteplení (31. března teplota dosáhla i přes 20 °C). Srážkově byl březen na území ČR podnormální, průměrný měsíční úhrn srážek 27 mm představoval 56 % normálu.

Duben byl teplotně silně podnormální a srážkově normální. Průměrná měsíční teplota vzduchu 5,4 °C byla o 2,5 °C nižší než normál. Společně s dubnem roku 1977 se jedná o 5. nejchladnější duben v období od roku 1961. Jednalo se o nejchladnější duben za posledních 24 let. Nejtepleji bylo 1. dubna (7 °C nad normálem), poté následovalo výrazné ochlazení, které trvalo téměř až do konce měsíce. Srážkově byl duben na území ČR normální, průměrný (31 mm, 74 % normálu). Nejvíce srážek spadlo v Moravskoslezském kraji, kde půda na řadě lokalit byla silně nasycena vodou a setí všech jařin se tak výrazně oddalovalo.

Květen byl teplotně silně podnormální (2,4 °C pod normálem) a srážkově nadnormální (98 mm, 142 % normálu). Květen byl již třetí rok v řadě teplotně silně podnormální, avšak pro řadu plodin je takovéto počasí spíše vhodné, protože zpomalení vývoje například u ozimých obilnin a řepky posiluje jejich výnosové prvky. Srážkově byl květen na území ČR nadnormální (142 % normálu). Více srážek spadlo na území Čech (152 % normálu) než na území Moravy a Slezska (122 % normálu).

Červen byl proti předchozímu průběhu počasí teplotně silně nadnormální (3,0 °C nad normálem) a srážkově normální (110 % normálu). Teplotně se tak jednalo o třetí nejteplejší červen v období od roku 1961. Nejtepleji bylo 18. až 20. června, kdy maximální teplota vzduchu atakovala 35 °C (průměrná teplota v těchto dnech byla 7,0 °C nad normálem). Srážkově lze červen na území ČR hodnotit jako normální (87 mm, 110 % normálu). Více srážek spadlo na území Čech (95 mm, 125 % normálu) než na území Moravy a Slezska (71 mm, 85 % normálu). Vysoké úhrny srážek byly zaznamenány především ve dnech 21., 23., 24. a 29. června, kdy pršelo na většině území ČR. Přičemž 24. června se vyskytly velmi silné bouře, z nichž některé byly označeny jako supercely. Zaznamenáno bylo i tornádo kategorie F4, které zasáhlo obce Hrušky, Moravskou Novou Ves, Mikulčice, Lužice, severní část Hodonína a Ratiškovice.

Červenec byl teplotně a srážkově normální. Průměrná měsíční teplota vzduchu byla 18,8 °C (1,0 °C nad normálem). Srážkově byl červenec na území ČR normální, měsíční úhrn 106 mm představuje 120 % normálu. Srážek bylo více na území Čech (95 mm, 125 % normálu) než na území Moravy a Slezska (83 mm, 94 % normálu). Vyšší úhrny srážek byly zaznamenány 8., 11., 14., 17. a 25. července, kdy pršelo na většině území ČR.

Srpen byl teplotně podnormální a srážkově nadnormální. Průměrná měsíční teplota vzduchu 16,0 °C (1,3 °C pod normálem) a jednalo se tak o druhý nejchladnější srpen za posledních deset let. Srážkově byl srpen na území ČR nadnormální, měsíční úhrn 105 mm představuje 131 % normálu. Více srážek bylo na území Moravy (129 mm, 170 % normálu) než na území Čech (94 mm, 115 % normálu).

Září bylo teplotně nadnormální a srážkově silně podnormální. Průměrná měsíční teplota vzduchu 14,1 °C byla o 1,3 °C vyšší než normál. Během září se vyskytly dvě teplé epizody mezi 4.–18. září a 23.–29. září. Z pohledu srážek bylo září na území ČR podnormální (40 % normálu), s průměrným měsíčním úhrnem 23 mm. Jednalo se tak o čtvrté nejsušší září od roku 1961. Suchý a teplý průběh září a počátek října zlepšil situaci s dokončením sklizně obilnin a postupným setím ozimů, přičemž u řepky bylo jejich zakládání komplikované a často značně opožděné zejména v západní a severozápadní části republiky.

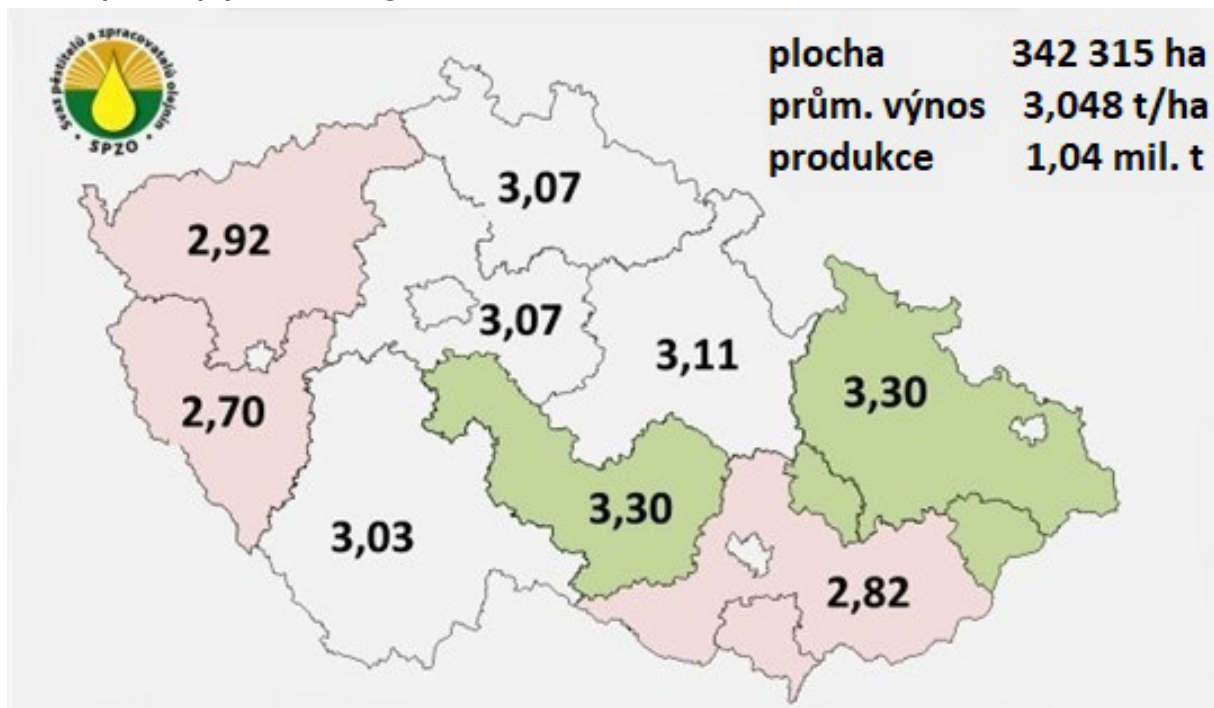
Říjen lze hodnotit jako teplotně normální a srážkově podnormální. Průměrná měsíční teplota vzduchu 8,0 °C byla o 0,1 °C nižší než normál, přičemž první dekáda října byla výrazně nad normálem. Srážkově byl říjen na území ČR podnormální. Průměrný měsíční úhrn srážek 19 mm představoval 44 % normálu. Jedná se tak o osmý nejsušší říjen od roku 1961.

Listopad byl teplotně a srážkově normální (0,7 °C nad normálem a 90 % normálu, tj. 44 mm). Méně srážek spadlo na území Čech.

Průměrná teplota vzduchu na našem území byla v zimě (tj. 12/21 až 2/22) o 2,0 °C vyšší než je normál (1,3 °C). Jednalo se tak o 4. až 5. nejteplejší zimu za posledních šedesát let. Z pohledu srážek byla zima lehce pod normálem (95 % normálu). Zima 2021/22 však byla velmi větrná, dokonce i s výskytem zimních bouřek.

Pěstování a produkce řepky olejné

Odhad výnosu řepky ozimé dle regionů v roce 2021 v t/ha

Pramen: SPZO.

Na základě údajů SPZO měl z jednotlivých regionů ČR nejvyšší podíl na ploše řepky Východočeský region (43 149 ha), těsně za ním se umístil Středočeský region (42 885 ha). Nejvyšší výnosy byly zaznamenány shodně v regionu Českomoravském a v Severomoravském (3,30 t/ha), následované Východočeským regionem (3,11 t/ha).

Výnos, plocha a produkce řepky v ČR v roce 2020/21 dle šetření SPZO

Region	Plocha v ha			Produkce v t			Výnos v t/ha		
	SPZO	mimo	celkem	SPZO	mimo	celkem	SPZO	mimo	průměr
Středočeský	24 719	18 166	42 885	81 590	50 063	131 653	3,30	2,76	3,07
Jihočeský	16 293	16 451	32 744	50 920	48 221	99 141	3,13	2,93	3,03
Západočeský	8 436	17 314	25 750	24 430	45 093	69 523	2,90	2,60	2,70
Severozápadočeský	15 676	15 850	31 526	47 999	44 105	92 104	3,06	2,78	2,92
Severočeský	10 824	16 550	27 374	33 588	50 429	84 017	3,10	3,05	3,07
Východočeský	16 393	26 756	43 149	54 681	79 369	134 049	3,34	2,97	3,11
Jihomoravský	19 952	30 350	40 302	59 526	54 090	113 616	2,98	2,66	2,82
Severomoravský	15 880	20 383	36 263	56 820	62 835	119 654	3,58	3,08	3,30
Českomoravský	20 920	17 350	38 270	72 618	53 721	126 340	3,47	3,10	3,30
ČR	149 093	169 170	318 263	482 170	487 927	970 097	3,23	2,88	3,05

Pramen: SPZO.

Poznámka: Tato tabulka udává aktuální odhad výnosů v regionech dle agroslužby SPZO. Hodnoty u podniků v SPZO jsou přesné, ale údaje o plochách a výnosech podniků mimo SPZO jsou zjištěny částečným šetřením a odhadem. Proto je plocha odlišná od ČSÚ.

Zastoupení řepky na orné půdě u členů SPZO – závislost výnosu a % zastoupení řepky v roce 2020/21

Zastoupení	Osev ha	Podíl %	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha
do 5,0 %	230	0,1	210	3,19
5,1–10,0 %	11 416	7,3	10 770	3,32
10,1–15,0 %	37 176	23,7	35 717	3,17
15,1–20,0 %	48 848	31,2	46 692	3,27
20,1–25,0 %	39 791	25,4	38 062	3,27
25,1–30,0 %	12 914	8,2	12 444	3,20
30,1–35,0 %	3 793	2,4	3 662	3,27
nad 35,0 %	2 491	1,6	2 361	2,72
Celkem	156 659	100	149 918	3,24

Pramen: SPZO.

Rozhodující plocha řepky (80 %) je pěstovaná při zatížení osevního postupu jako obvykle, v rozmezí 10–25 %. Klesl podíl pěstitelů nad 30 %, tj. 4 % (v roce 2020 6,1 %). Nejvyššího výnosu 3,32 t/ha bylo dosaženo u pěstitelů se zastoupením 5,1–10 %, v dalších třech skupinách bylo dosaženo průměrného výnosu 3,27 t/ha, což je pokles o 1,5 %. Z letošních výsledků nelze tvrdit, že s rostoucím zastoupením řepky v osevním postupu výnos klesá. I v kategorii 30,1–35 % bylo dosaženo průměru 3,27 t/ha.

Použitá technologie při zakládání porostů řepky členy SPZO v roce 2020/21

Zpracování půdy	Sklizňová plocha ha	Podíl plochy %	Výnos t/ha
disk	3 620	2,4	2,87
kombinace RD	35 405	23,6	2,86
orba	49 214	32,9	3,06
radlička	59 458	39,7	3,13
Strip-till	2 074	1,4	3,10
Celkem	149 771	100	3,04

Pramen: SPZO.

Podíl orby postupně klesal a v letech 2016–2018 se ustálil na 37–38 %. V srpnu 2018 bylo ale extrémní sucho a podíl orby se snížil na 30,6 %. V další sezóně vzrostl podíl orby při zakládání porostů na 32,5 %. Nejrozšířenější technologie je radličkové zakládání porostů s výnosem 3,13 t/ha, což je o 3 % více než průměr. V letošním roce došlo ke snížení plochy zakládání způsobem strip-till, takto založená plocha dosahuje pouze na 1,4 %. Nelze proto příliš srovnávat s velkými plochami zakládání orbou či radličkovým nářadím.

U používaných secích strojů bylo nutno zjednodušit jejich počet. SPZO na základě šetření eviduje 30 secích strojů od různých výrobců, kterými bylo zaseto a následně sklizeno 149 771 ha. Nejvyššího průměrného výnosu dle secího stroje bylo dosaženo 3,61 t/ha.

Vývoj a struktura nákladů a výnosů řepky v letech 2016–2021

Ukazatel		MJ	Rok šetření					
			2016	2017	2018	2019	2020	2021
Přímé materiálové náklady celkem		Kč/ha	16 600	15 430	14 504	15 487	15 787	15 861
z toho:	– osiva nakupovaná	Kč/ha	1 915	1 916	1 851	1 991	2 085	2 261
	– osiva vlastní	Kč/ha	0	0	0	0	0	0
	– hnojiva nakupovaná	Kč/ha	6 935	5 673	5 349	5 742	5 921	5 643
	– hnojiva vlastní	Kč/ha	478	469	492	486	473	501
	– prostředky ochrany rostlin	Kč/ha	6 300	6 474	6 074	6 452	6 491	6 617
Ostatní přímé náklady a služby		Kč/ha	3 373	3 627	3 752	3 820	4 006	4 229
Pracovní náklady celkem		Kč/ha	4 563	4 767	5 233	5 281	5 570	5 333
Náklady pomocných činností		Kč/ha	4 934	5 282	5 565	5 731	5 732	5 417
Režie		Kč/ha	4 820	4 983	5 115	5 058	5 179	5 625
Vlastní náklady celkem		Kč/ha	34 290	34 088	34 168	35 377	36 274	36 466
Hektarový výnos		t/ha	3,55	3,10	3,56	3,18	3,61	3,10
Vlastní náklady výrobku		Kč/t	9 663	11 012	9 602	11 127	10 054	11 767
Realizační cena		Kč/t	9 915	10 353	9 231	9 352	9 882	11 512
Nákladová rentabilita ¹⁾		%	2,6	-6,0	-3,9	-16,0	-1,7	-2,2
Přímé a doplňkové národní platby		Kč/ha	6 472	6 884	6 682	6 742	7 146	6 635
Přímé a doplňkové národní platby		Kč/t	1 824	2 224	1 878	2 121	1 980	2 141
Souhrnná rentabilita ²⁾		%	21,5	14,2	15,7	3,1	18,0	16,0

Pramen: Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků za rok 2016–2021, ÚZEI.

Poznámka: ¹⁾ Nákladová rentabilita = zisk (ztráta)/náklady na jednotku produkce × 100, přičemž zisk (ztráta) = realizační cena za 1 tunu prodaného množství – náklady na 1 tunu produkce;

²⁾ Souhrnná rentabilita včetně přímých a doplňkových národních plateb.

SLUNEČNICE ROČNÍ

Dříve byla slunečnice tradičně druhou nejpěstovanější olejninou ČR. V předešlých dvou letech ale plochy slunečnice výrazně poklesly. V marketingovém roce 2021/22 se plochy slunečnice opět navýšily na téměř 18 tis. ha.

Osevní plocha byla v roce 2021 na základě údajů ČSÚ meziročně vyšší o 60 %. Na Moravě byla celková plocha slunečnice ve výši 13 667 ha (nárůst o 5 390 ha) a v Čechách byla 4 314 ha (nárůst o 1 317 ha). Produkce slunečnice byla v roce 2021 v ČR 52,1 tis. t při průměrném výnosu 2,90 t/ha, přičemž 5letý průměr je 2,55 t/ha. Ve srovnání s posledními 10 lety se jedná o nejvyšší výnos. Z celkové výše uvedené pěstitelské plochy slunečnice je podle šetření SPZO v roce 2021 přibližně 16,5 tis. ha pro zpracování na olej, dále okolo 0,86 tis. ha tzv. typu „high oleic“. Jedná se o hybridy se zvýšeným podílem kyseliny olejové v oleji, kterého má být z celkového podílu oleje obsaženo min. 82 %. Hybridů pro využití do směsi pro ptactvo (krmný typ) bylo přibližně 0,67 tis. ha.

Na základě údajů ČSÚ z 31. 5. 2022 se osevní plocha slunečnice meziročně zvýšila o 4 504 ha, tj. o 25 % na 22 485 ha. Podíl slunečnice na celkové ploše olejnin je tak 5,1 %.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a produkce slunečnice v ČR

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2012/13	24 634	24 634	2,31	56 943
2013/14	21 276	21 276	2,20	46 799
2014/15	18 607	18 607	2,27	42 314
2015/16	15 450	15 450	2,05	31 618
2016/17	15 648	15 648	2,85	44 634
2017/18	21 601	21 601	2,46	53 156
2018/19	20 202	20 202	2,36	47 594
2019/20	11 825	11 825	2,44	28 811
2020/21	11 274	11 274	2,58	29 095
2021/22	17 981	17 981	2,90	52 118

Pramen: ČSÚ.

Ceny slunečnicového semene

Průměrné roční CZV slunečnicového semene za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kč/t	10 477	10 610	8 447	8 892	9 652	8 940	7 876	7 477	9 185	11 145

Pramen: ČSÚ.

U slunečnice je ČSÚ sledována průměrná měsíční a roční CZV. Většina zahraničních databází využívá ke sledování dat období marketingového roku. CZV za kalendářní rok zahrnuje ceny ze dvou převážně rozdílných sklizní. Proto je zde uveden přepočet měsíčních CZV na průměrnou cenu za marketingový rok.

Roční průměrná cena slunečnicového semene se meziročně zvýšila o 1 960 Kč, tj. o 17,5 %. Po letech 2018–2019, kdy se cena pohybovala pod hranicí 8 tis. Kč, jde o významné zvýšení rentability pěstování

slunečnicového semene. Průměrná měsíční cena slunečnicového semene se začala zvyšovat již ke konci roku 2020. Na konci roku 2021 se už cena pohybovala kolem 13,5 tis. Kč. Na počátku roku 2022 došlo k výraznému zvýšení a vlivem počátku války na Ukrajině se ceny dostaly k hraničním hodnotám. Srovnání marketingových let 2020/21 a 2021/22 činí rozdíl 4 881 Kč, tj. 33,5 %.

Průměrné měsíční (roční) CZV slunečnicového semene v Kč/t za marketingový rok (bez DPH)

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2011/12	*	*	*	9 239	8 699	8 768	9 401	9 133	10 497	10 229	10 353	10 379	9 633
2012/13	*	*	11 144	10 815	11 050	11 251	10 667	11 504	11 835	*	*	*	11 181
2013/14	*	*	*	8 591	8 644	8 724	8 713	8 649	8 621	*	8 746	9 133	8 728
2014/15	*	*	7 575	7 653	7 630	7 958	7 822	8 238	8 097	*	*	*	7 853
2015/16	*	*	*	9 247	9 774	10 016	10 005	9 994	10 633	10 552	*	10 387	10 076
2016/17	*	*	9 301	9 078	9 600	9 263	9 378	9 017	8 817	9 120	*	*	9 197
2017/18	8 414	*	8 677	8 902	9 197	8 702	8 567	8 080	8 875	9 145	*	7 567	8 613
2018/19	7 368	*	7 400	7 730	7 558	7 267	7 133	7 268	7 768	7 506	7 514	7 000	7 410
2019/20	*	*	*	7 839	7 757	7 904	8 116	7 961	7 890	7 999	*	*	7 924
2020/21	*	*	9 865	*	9 743	9 752	9 570	9 549	*	*	*	*	9 696
2021/22	*	*	*	11 569	13 274	13 546	13 865	13 926	14 195	16 233	15 887	18 699	14 577

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: * v takto označeném měsíci pramen ceny neuvádí;

¹⁾ aritmetický průměr za sledované období marketingového roku.

Zahraniční obchod České republiky se slunečnicovým semenem

Dovoz slunečnicového semene se v roce 2020 zvýšil o 5 % na 214 tis. t v hodnotě 2,2 mld. Kč. Vývozních států je relativně široké portfolio, největšími byly v roce 2020 Slovensko, Maďarsko a Rumunsko. V roce 2021 byl dovoz slunečnicového semene meziročně nižší, tj. 180 tis. t v celkové hodnotě 2,2 mld. Kč. Hodnota dovozu se meziročně zvýšila na 12,4 tis. Kč/t. V roce 2021 nedošlo ke změnám na prvních dvou příčkách vývozních států, ale Rumunsko bylo vystřídáno Rakouskem.

V marketingovém roce 2020/21 se dovoz slunečnicového semene snížil na 187,9 tis. t v celkové hodnotě blížící se 2,1 mld. Kč. Nejvíce se do ČR dováželo ze Slovenska, Maďarska a Rakouska. Mimo EU se jednalo hlavně o Kazachstán, Moldávii a Ukrajinu. V aktuálně ukončeném roce 2021/22 došlo ke zvýšení dovozu slunečnicového semene na 218,4 tis. t za celkem 3,1 mld. Kč. Výrazně se zvýšila i hodnota dovozu v tunách, o 23 % na 14,4 tis. Kč. Na předních místech jsou vykazovány stejné evropské státy (viz výše).

Dovoz slunečnicového semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Množství v t	93 676	88 081	113 754	161 792	198 776	203 546	214 068	179 957
Hodnota v Kč/t	9 820	11 193	11 068	10 017	9 119	9 190	10 400	12 430

Pramen: ČSÚ.

Dovoz slunečnicového semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Množství v t	82 340	103 965	142 775	186 882	198 220	192 039	187 860	218 399
Hodnota v Kč/t	10 080	11 437	10 510	9 265	9 147	9 710	11 060	14 370

Pramen: ČSÚ.

Vývoz slunečnicového semene byl v roce 2020 30,2 tis. t v celkové hodnotě 530,2 mil. Kč. Výrazně se zvýšila hodnota vývozu o 29,3 % na 17 550 Kč/t. Slunečnicové semeno z ČR končí v Německu, na Slovensku a v Nizozemsku. Mimo EU se dostalo jen malé množství a z toho většina na Srí Lanku. Vývoz v roce 2021 se meziročně propadl o 40 % na 18,1 tis. t, ale stoupla jeho hodnota na 21,8 tis. Kč/t. Celkem bylo z ČR vyvezeno slunečnicového semene za 395,5 mil. Kč. I v roce 2021 směřoval vývoz primárně do výše jmenovaných států.

V marketingovém roce 2020/21 klesl vývoz slunečnicového semene o 22 % na 21,4 tis. Kč/t za 428,9 mil. Kč. Vývozní hodnota za tunu se meziročně zvýšila o 25 % na 20 tis. Kč/t. Největší část vývozu mířila do Německa, Slovenska a Nizozemska. Následující marketingový rok se vývoz z ČR výrazně zvýšil na 28,1 tis. t při zvýšené vývozní hodnotě blížící se ke 23,6 tis. Kč/t. Vyvezeno tak bylo slunečnicové semeno za celkem 661,2 mil. Kč. Vyváželo se hlavně do Německa, Rakouska a Nizozemska.

Vývoz slunečnicového semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Množství v t	23 889	21 468	16 727	24 184	26 881	29 321	30 210	18 125
Hodnota v Kč/t	10 994	11 237	12 373	12 233	11 657	12 400	17 550	21 820

Pramen: ČSÚ.

Vývoz slunečnicového semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Množství v t	21 939	17 764	24 197	23 884	27 789	31 492	21 443	28 052
Hodnota v Kč/t	9 787	12 613	12 042	11 822	11 621	14 930	20 000	23 570

Pramen: ČSÚ.

Porovnání cen zemědělských výrobců ČR, deklarovaných vývozních a dovozních hodnot a cen na zahraničních trzích u slunečnicového semene v Kč/t

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
CZV v ČR	7 853	10 076	9 197	8 613	7 410	7 924	9 696	14 577
Deklarovaná vývozní hodnota	9 787	12 613	12 042	11 822	11 621	14 930	20 000	23 570
Deklarovaná dovozní hodnota	10 080	11 437	10 510	9 265	9 147	9 710	11 060	14 370
Ceny placené farmářům v USA ¹⁾	11 676	9 415	9 534	8 203	8 924	10 587	10 143	15 365 ²⁾
Cena c.i.f. Rotterdam ¹⁾	9 968	9 951	10 108	8 718	8 717	9 881	14 879	16 703 ²⁾

Pramen: ČSÚ, Oilseeds: World Markets and Trade, USDA, 7/2022, přepočteno podle kurzů ČNB.

Poznámka: ¹⁾ průměrné ceny Rotterdam a USA vycházejí z marketingového roku říjen–září;²⁾ k červnu 2022.

Bilance výroby a užití semene slunečnice

Ukazatel	MJ	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22 ¹⁾
Sklizňová plocha	tis. ha	18,6	15,5	15,6	21,6	20,2	11,8	11,3	18,0
Hektarový výnos	t/ha	2,27	2,05	2,85	2,46	2,36	2,44	2,58	2,90
Produkce	tis. t	42,3	31,6	44,6	53,2	47,6	28,8	29,1	52,1
Dovoz	tis. t	82,5	104,0	142,8	186,9	198,2	200,0	185,5	216,7
Celková nabídka	tis. t	161,4	175,2	224,8	286,0	302,2	283,9	264,5	319,1
Domácí spotřeba celkem ²⁾	tis. t	100,0	120,0	154,7	205,5	220,0	210,0	205,0	235,0
Vývoz	tis. t	22,1	17,8	24,2	23,9	27,8	24,0	21,4	18,3
Konečná ²⁾ zásoba	tis. t	39,3	37,4	45,9	56,6	54,4	49,9	38,1	65,8

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR;

²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR k 3/2022.

Termín výsevu slunečnice v ČR (šetření SPZO, 2011–2021)

Dekáda/rok	Podíl zasetých ploch v %										
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
do 31. 3.	12,2	17,8	0,0	27,3	10,7	14,4	19,5	2,5	25,7	17,5	10,2
1. 4.–10. 4.	47,0	47,3	6,5	64,5	30,0	47,0	40,3	39,5	61,6	64,3	43,0
11. 4.–20. 4.	33,3	19,8	49,0	5,8	55,2	31,8	28,1	51,5	12,6	13,9	33,0
21. 4.–30. 4.	6,2	13,5	42,5	2,4	3,8	6,8	8,2	6,4	0,0	4,3	10,6
po 1. 5.	1,3	1,6	2,0	0,0	0,3	0,0	3,9	0,1	0,1	0,0	3,2

Pramen: SPZO.

MÁK SETÝ

ČR dlouhodobě patří mezi hlavní světové pěstitele máku pro potravinářské využití. V současné době se mák velikostí plochy stal druhou nejpěstovanější olejninou v ČR. Plocha máku se v roce 2020/21 vyšplhala nad hranici 40 tis. ha. V roce 2021/22 pokračovala velikost plochy máku v růstu na téměř 44 tis. ha.

Na základě definitivních údajů ČSÚ o sklizni k 23. 2. 2021 byla v marketingovém roce 2020/21 plocha máku v ČR 40 255 ha. Meziročně se plocha máku zvýšila o téměř 4,5 tis. ha, tedy o 12,5 %. Produkce máku byla 28,7 tis. t při výnosu 0,71 t/ha, přičemž 5letý průměrný výnos činí 0,66 t/ha.

V marketingovém roce 2021/22 byla v ČR plocha máku téměř 43,9 tis. ha. Meziročně tak došlo k dalšímu nárůstu plochy o téměř 9 %. Produkce mohla dosáhnout zajímavých hodnot, ale při výnosu 0,68 t/ha byla produkce jen 29,7 tis. t. Dostatek vláhy v jarním období byl optimální pro vzházení máku. Následovalo ale velmi chladné počasí, pak měl mák opět dobré podmínky pro růst – srážky a teplo. Přišlo však mnoho lokálních silných bouřek s kroupami, kdy docházelo k totálním škodám. Posledním, velice důležitým aspektem bylo velice deštivé počasí v závěru vegetace. Mnoho porostů tak bylo neskliditelných, velká část byla zaplevelena.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a produkce semene máku v ČR

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2012/13	18 363	18 363	0,70	12 814
2013/14	20 250	20 250	0,69	13 911
2014/15	27 020	27 020	0,91	24 665
2015/16	32 650	32 650	0,82	26 743
2016/17	35 543	35 543	0,80	28 574
2017/18	32 586	32 586	0,62	20 048
2018/19	26 608	26 608	0,51	13 666
2019/20	35 778	35 778	0,68	24 190
2020/21	40 255	40 255	0,71	28 702
2021/22	43 867	43 837	0,68	29 691

Pramen: ČSÚ.

Mák byl v posledních letech zajímavou a rentabilní komoditou. Rentabilitu pěstování ovlivňují náklady na pěstování, hektarový výnos a realizační cena. Mák je velmi specifická, u nás po mnoho let pěstovaná komodita, proto lze předpokládat, že bude i nadále pěstování máku v České republice rentabilní, pokud pěstitelé nebudou v budoucnu postiženi podobným suchem jako v letech 2017 a 2018. Předpoklad tomu dávají bohaté pěstitelské zkušenosti při dodržení podmínky dosahování nadprůměrných sklizní o vysoké kvalitě semene s minimálním obsahem příměsí.

Cílem českých pěstitelů do budoucna musí být snaha o zvyšování průměrného výnosu při současném udržení jakostních charakteristik. To je cesta, kterou se může česká produkce účinně bránit zvyšujícím se dovozům máku. Nejčastějším problémem dováženého máku je snížená kvalita mnohdy technického máku proti standardní české produkci kvalitního potravinářského máku.

Potravinářská kvalita českého máku je na velmi vysoké úrovni. V současné době jsou producenti českého máku do jisté míry chráněni. Dle zákona 399/2013 Sb. lze pro potravinářské účely použít pouze semeno olejného typu máku setého – z odrůd, které obsahují nejvýše 0,8 % morfinových alkaloidů v sušině makoviny a na povrchu semene není zjištěno více než 25 mg/kg morfinových alkaloidů. Tento limit je pak ještě zpřísněn nařízením komise EU 2021/2142, která stanovuje maximální limit morfinových alkaloidů – 20 mg/kg semene.

Pěstitelé a producenti máku a makových produktů mohou také využít registrace výrobků pod Českou cechovní normou. V současné době jsou v souvislosti s mákem registrovány 3 české cechovní normy: Česká cechovní norma pro Modrý mák, Česká cechovní norma pro Modrý mák mletý a Česká cechovní norma pro Bělosemenný mák. V případě registrace makového produktu pod cechovní normu, mimo jiné přesně definované parametry, musí být 100 % máku z české produkce za použití povolených potravinářských odrůd. Dále mohou čeští pěstitelé máku využít známku chráněného zeměpisného označení (CHZO/PGI – Protected Geographical Indication) „Český modrý mák“, která byla zaregistrována 9. 2. 2021.

Logo Chráněné zeměpisné označení

Logo České cechovní normy

Ceny makového semene

Cena makového semene je silně závislá na poptávce. V posledních letech je většina produkce máku v ČR předmětem vývozu. V některých obdobích byl významný i dovoz semene, který byl následně zpětně vyvezen na světové trhy. Ceny makového semene zaznamenávají v posledních letech velmi významné změny.

Průměrná cena makového semene v kalendářním roce 2020 se meziročně snížila cca o 10 tis. Kč na 60,3 tis. Kč/t a v roce 2021 došlo k dalšímu snížení ceny o 18 935 Kč na 41 427 Kč/t.

Průměrná cena makového semene v marketingovém roce 2020/21 byla v posledním 5letém období druhá nejnižší od propadu v roce 2016/17. Meziročně došlo ke snížení průměrné ceny o 15 682 Kč, tj. o 26 %. V období, kdy u ostatních hlavních olejnin docházelo ke zvyšování cen, u makového semene se toto neprojevuje a v posledním ukončeném marketingovém roce 2021/22 se cena ještě snížila o 1 520 Kč, tj. o 3,4 %.

Průměrné roční CZV makového semene za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kč/t	31 709	51 962	58 588	43 890	33 369	34 760	61 882	70 262	60 362	41 427

Pramen: ČSÚ.

Průměrné měsíční CZV makového semene v Kč/t za marketingový rok (bez DPH)

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2012/13	28 656	32 000	43 263	46 400	47 982	47 616	46 427	50 320	51 850	52 300	51 800	48 750	45 614
2013/14	45 000	*	47 633	51 030	57 955	68 981	70 564	69 995	73 125	72 000	*	*	61 809
2014/15	*	50 188	45 455	42 956	40 514	41 005	41 292	44 606	46 936	46 053	45 758	*	44 476
2015/16	*	42 100	41 329	43 186	44 288	43 353	43 813	41 766	38 692	33 469	27 708	29 159	38 988
2016/17	29 147	32 967	31 167	32 123	30 436	29 981	28 071	28 415	28 899	27 810	27 872	27 760	29 554

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2017/18	*	36 267	38 025	41 402	50 509	50 962	49 747	53 286	52 624	52 781	47 106	46 580	47 208
2018/19	*	56 381	73 135	83 313	88 830	88 804	94 697	96 333	99 750	*	*	*	85 155
2019/20	*	44 750	46 137	57 123	59 250	64 054	65 107	64 319	67 795	64 786	66 500	65 667	60 499
2020/21	*	*	51 961	53 175	51 735	48 297	45 362	38 624	36 563	40 468	38 874	43 109	44 817
2021/22	41 333	41 667	40 960	41 441	44 101	44 627	45 159	44 355	42 792	42 356	42 833	47 935	43 297

Pramen: ČSÚ, propočet MZe ČR.

Poznámka: * v takto označeném měsíci pramen ceny neuvádí;

¹⁾ aritmetický průměr za sledované období.

Zahraniční obchod České republiky s makovým semenem a makovou slámou

Vývoz českého máku výrazně převyšuje jeho dovoz. Po propadu dovozu máku do ČR v roce 2019, se v roce 2020 dovoz navýšil na téměř 2,8 tis. t za 166,6 mil. Kč. Snížila se ale hodnota máku na 61 Kč/kg. Slovensko patří dlouhodobě k největším dovozcům máku do ČR. V roce 2021 došlo k meziročně nevýznamnému nárůstu dovozu máku do ČR. Cena máku za kg se nadále snižovala, až na 48 Kč. Cena se v předešlých letech dostala i pod hranici 40 Kč/kg, ale vzhledem k postupně rostoucím nákladům na produkci a zvýšení ceny ostatních olejnin, neodrážela cena realitu.

V marketingovém roce 2020/21 se dovoz máku meziročně zvýšil na 2,6 tis. t při hodnotě 59 Kč/kg. Vývoz byl uskutečněn za 150,8 mil. Kč.

Dovoz makového semene do ČR a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Množství v t	5 657	4 637	3 736	4 164	4 274	1 696	2 735	2 953
Hodnota v Kč/kg	53,90	42,02	33,47	36,52	60,12	86,87	60,91	47,88

Pramen: ČSÚ.

Dovoz makového semene do ČR a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Množství v t	4 876	4 648	3 412	4 317	3 567	1 389	2 577	5 890
Hodnota v Kč/kg	45,44	40,77	30,06	43,18	74,20	76,38	58,51	46,53

Pramen: ČSÚ.

Vývoz makového semene z ČR mířil v roce 2020 do Ruska, Rakouska a Polska. V celkovém součtu většina vývozu končí v EU. Meziročně došlo ke zvýšení celkového množství, ale stále bylo pod hranicí 20 tis. t. Cena se meziročně snížila pod 70 tis. Kč na 67,51 Kč/kg. Celkově bylo vyvezeno máku za 1,3 mld. Kč. Vývoz máku v roce 2021 se po propadu v posledních 3 letech vrátil k úrovni kolem 25 tis. t, vývozní hodnota ale meziročně klesla o 27 % na 49,5 Kč/kg. Celková hodnota vyvezeného máku byla 1,1 mld. Kč. Hlavní dovozní státy zůstaly stejné.

Vývoz makového semene v marketingovém roce 2020/21 činil 1,2 mld. Kč při nízké vývozní hodnotě 55 Kč/kg. V následujícím roce došlo k dalšímu navýšení vývozu na 25,7 tis. t, ale vývozní hodnota opět klesla na 51,4 Kč/kg.

Vývoz makového semene z ČR a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Množství v t	23 711	24 480	25 818	24 781	18 773	16 998	19 018	22 168
Hodnota v Kč/kg	55,49	49,74	38,24	41,27	69,01	79,70	67,51	49,44

Pramen: ČSÚ.

Vývoz makového semene z ČR a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Množství v t	27 393	24 792	26 922	11 906	14 797	19 350	22 202	25 722
Hodnota v Kč/kg	50,05	45,03	35,27	48,23	90,34	71,12	55,07	51,44

Pramen: ČSÚ.

Porovnání cen zemědělských výrobců ČR, deklarovaných vývozních a dovozních hodnot u makového semene (kromě osiva) v Kč/t

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
CZV v ČR	44 476	38 988	29 554	47 208	85 155	60 499	44 817	43 297
Deklarovaná vývozní hodnota	50 050	45 030	35 270	48 230	90 340	71 120	55 070	51 440
Deklarovaná dovozní hodnota	45 440	40 770	30 060	43 180	74 200	76 380	58 510	46 530

Pramen: ČSÚ.

Uvedená bilance poskytuje celkový pohled na vývoj nabídky a užití makového semene. Ukazuje postupný růst produkce a její uplatnění v zahraničním obchodu, ale také následný propad ve vývozu či růst zásob. V bilanci došlo ke zpětnému zpřesnění hodnot statistiky zahraničního obchodu ČSÚ z minulých let.

Bilance výroby a užití makového semene

Ukazatel	MJ	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22 ¹⁾
Sklizňová plocha	ha	27 020	32 650	35 543	32 586	26 608	35 778	40 255	43 867
Hektarový výnos	t/ha	0,91	0,82	0,80	0,62	0,51	0,68	0,71	0,68
Produkce	t	24 665	26 743	28 574	20 048	13 666	24 190	28 702	29 691
Dovoz	t	4 876	4 648	3 412	4 317	2 421	2 500	2 577	5 640
Celková nabídka	t	30 004	31 954	32 557	24 490	20 538	27 129	32 423	38 031
Potravinářské užití	t	1 800	6 390	5 216	7 892	8 500	9 200	9 200	10 715
Osivo	t	101	201	224	241	260	285	285	285
Krmiva a ztráty	t	0	0	0	0	0	0	0	0
Domácí užití celkem ²⁾	t	1 901	6 591	5 440	8 133	8 760	9 485	9 485	11 000
Vývoz	t	27 540	24 792	26 992	11 906	8 584	16 500	22 202	22 080
Konečná zásoba ²⁾	t	563	571	125	4 451	3 194	1 144	736	4 951

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR;²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR k 3/2022.

Součástí produkce máku setého je maková sláma – makovina. Jedná se o celistvé či rozbité makovice (vyprázdněné tobolky), suché bez semen s co nejmenším zbytkem stonku. Makovina se vykupuje a zpracovává pro farmaceutický průmysl, kde slouží k výrobě morfinu. V České republice se však nezpracovává, ale tvoří součást českého agrárního vývozu. Marketingový rok 2013/14 byl jeden z nejlepších pro vývozce makoviny, celkový vývoz dosáhl 752,8 t a deklarovaná vývozní hodnota

byla 11 481 Kč/t. Marketingový rok 2015/16 sice zaznamenal propad vyvezeného množství oproti předchozímu roku o 292,1 t, ale došlo k významnému navýšení vývozní hodnoty na 13 425 Kč/t. Data za marketingový rok 2016/17 potvrzují trvalý trend poklesu vývozu až na úroveň 215,1 t, cena mezitím vzrostla na rekordních 15 911 Kč/t. Hodnoty za marketingový rok 2017/18 a další roky vypovídají o ukončení vývozu. Otázkou je, zda bude v dalších letech vývoz makoviny obnoven.

Zahraniční obchod s makovou slámou*

Ukazatel	MJ	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Dovoz	t	3,81	0	0	0	0	0	0	0	0
Deklarovaná dovozní hodnota	Kč/t	111 519	-	-	-	-	-	-	-	-
Vývoz	t	752,8	715,5	423,1	215,1	0	0	0	0	0
Deklarovaná vývozní hodnota	Kč/t	11 481	7 891	13 425	15 911	-	-	-	-	-

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: * maková sláma čerstvá nebo sušená, také řezaná, drcená nebo v prášku.

HOŘČICE

V marketingovém roce 2020/21 se celková plocha hořčice vyšplhala přes 14 tis. ha, poprvé v 5letém období. Celkový 5letý průměr se tak zvýšil na 12 821 ha. Průměrný výnos v roce 2020/21 byl nejnižší minimálně za posledních 10 let, pouze 0,65 t/ha, díky tomu byla produkce jen 9,3 tis. t.

V marketingovém roce 2021/22 se plocha hořčice opět zvýšila, a to o 986 ha, a překročila hranici 15 tis. ha, poprvé od roku 2015/16. Vzhledem k nadprůměrnému výnosu 0,95 t/ha byla celková produkce téměř 14,5 tis. t. Průměrný pětiletý výnos byl 0,83 t/ha.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a celková produkce semene hořčice

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2012/13	16 949	16 949	0,91	15 466
2013/14	16 472	16 472	0,81	13 378
2014/15	18 452	18 452	1,07	19 835
2015/16	15 874	15 874	1,07	16 941
2016/17	11 770	11 770	1,05	12 391
2017/18	11 825	11 825	0,81	9 542
2018/19	12 984	12 984	0,93	12 094
2019/20	13 240	13 240	0,83	10 927
2020/21	14 288	14 288	0,65	9 345
2021/22	15 274	15 274	0,95	14 474

Pramen: ČSÚ.

Ceny semene hořčice

Průměrná cena hořčičného semene se v posledních kalendářních letech pohybuje kolem 15–16,5 tis. Kč/t. V posledních 5 letech byla cena nejvyšší v roce 2019. V roce 2020 došlo k menšímu snížení na 16,5 tis. Kč/t a tento trend pokračoval i v roce 2021, kdy se cena udržela jen těsně nad hranicí 16 tis. Kč/t.

Průměrné roční CZV semene hořčice za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kč/t	18 221	18 694	16 327	15 339	15 058	15 555	16 698	16 481	16 098

Pramen: ČSÚ.

Průměrné měsíční (roční) CZV hořčičného semene v Kč/t za marketingový rok (bez DPH)

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2011/12	8 863	*	11 411	10 645	12 898	14 918	14 657	14 318	14 150	14 857	14 892	14 562	13 288
2012/13	14 683	16 424	15 637	14 745	16 155	16 507	16 711	15 426	16 700	19 395	*	16 375	16 251
2013/14	*	19 632	19 653	18 341	*	18 083	19 582	21 088	19 147	19 967	*	*	19 437
2014/15	*	*	15 370	17 819	17 286	17 673	16 969	18 354	14 258	17 433	*	*	16 895
2015/16	*	18 167	17 000	11 137	17 306	*	*	*	*	*	*	15 500	15 822
2016/17	*	*	18 211	*	14 250	*	13 667	14 574	*	*	15 400	*	15 220

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2017/18	*	*	15 833	15 667	15 817	*	*	16 875	*	*	*	*	16 048
2018/19	*	*	16 875	*	*	15 950	16 997	*	17 440	*	*	*	16 816
2019/20	*	*	*	*	14 467	19 480	*	18 098	*	*	17 797	*	17 461
2020/21	*	*	14 363	*	*	*	*	*	*	*	*	*	14 363
2021/22	*	*	*	16 224	18 582	20 819	21 643	*	24 454	*	*	*	20 344

Pramen: ČSÚ, propočet MZe ČR.

Poznámka: * v takto označeném měsíci pramen ceny neuvádí;

¹⁾ aritmetický průměr za sledované období.

Zahraniční obchod České republiky se semenem hořčice

Dovoz hořčičného semene do ČR se v roce 2020 zvýšil o téměř 48 % na 2,7 tis. t, ale za snížené dovozní hodnoty 13 tis. Kč/t. Celková hodnota dovozu byla 34,7 mil. Kč. Hlavními vývozními státy do ČR byly Rusko, Polsko a Německo. V roce 2021 se dovoz meziročně snížil o 66 % na 909 t. Dovozní hodnota se ale zvýšila o 8 650 Kč na 21,6 tis. Kč/t.

V marketingovém roce 2020/21 bylo do ČR dovezeno 1,5 tis. t hořčičného semene v hodnotě 13,6 tis. Kč/t. Hodnota celkového dovozu činila 20,1 mil. Kč. Hlavní dovozové státy zůstávají stejné, tedy Rusko, Polsko a Německo. Dovoz v následujícím marketingovém roce se snížil na 1,2 tis. t v hodnotě za 40,7 mil. Kč. Dovozová hodnota se výrazně zvýšila o 20 590 Kč na 34,2 tis. Kč/t. Dovozy do ČR byly hlavně z Ruska, Polska a Moldávie.

Dovoz hořčičného semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Množství v t	2 759	3 023	2 091	1 993	1 656	1 404	2 675	909
Hodnota Kč/t	18 136	12 600	13 636	16 842	18 610	14 790	12 980	21 630

Pramen: ČSÚ.

Dovoz hořčičného semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Množství v t	3 145	2 501	1 820	1 952	1 780	2 472	1 484	1 192
Hodnota Kč/t	14 846	13 455	13 897	17 716	17 628	13 100	13 580	34 170

Pramen: ČSÚ.

Vývoz hořčičného semene v roce 2020 se meziročně snížil o 82 % na 155 t v hodnotě téměř 20 tis. Kč/t. Hodnota vývozu činila 3 mil. Kč. Vývoz z ČR končil hlavně v EU – většina na Slovensku, dále s velkým odstupem v Rumunsku a Polsku. V následujícím roce 2021 došlo k výraznému nárůstu vývozu na téměř 1,3 tis. t při zvýšené vývozní hodnotě 23,1 tis. Kč/t. Hodnota vývozu činila celkem 29,1 mil. Kč. Hlavními dovozními státy byly Německo, Polsko a Slovensko.

Vývoz hořčičného semene v marketingovém roce 2020/21 se meziročně zvýšil, ale v kontextu posledních let je stále nízký. Po vysoké vývozní hodnotě v roce 2019/20 došlo v následujícím roce ke snížení na 15,5 tis. Kč. Celková hodnota vývozu byla 5,6 mil. Kč. Cílovými státy vývozu byly Slovensko, Německo a Polsko. V následujícím roce 2021/22 se vývoz výrazně zvýšil na 3,1 tis. t v hodnotě 98,4 mil. Kč. Jako u dovozu došlo i u vývozu ke zvýšení hodnoty za tunu, a to o 16 480 Kč na téměř 32 tis. Kč. Hlavními dovozními státy byly Německo, Polsko a Rakousko.

Vývoz hořčičného semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Množství v t	4 355	3 126	2 728	2 409	1 707	846	155	1 258
Hodnota Kč/t	17 037	13 060	12 434	15 932	18 409	18 090	19 600	23 130

Pramen: ČSÚ.

Vývoz hořčičného semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Množství v t	4 339	2 797	2 993	2 365	1 336	179	365	3 079
Hodnota Kč/t	12 922	13 218	13 184	18 186	17 124	19 720	15 480	31 960

Pramen: ČSÚ.

Bilance výroby a užití hořčičného semene (včetně osiva)

Ukazatel	MJ	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22 ¹⁾
Sklizňová plocha	ha	18 452	15 874	11 770	11 825	12 984	13 240	14 288	15 274
Hektarový výnos	t/ha	1,07	1,07	1,05	0,81	0,90	0,83	0,65	0,95
Produkce	t	19 835	16 941	12 391	9 542	11 639	10 927	9 345	14 474
Dovoz	t	3 353	2 715	1 978	2 053	2 300	2 000	1 637	1 120
Celková nabídka	t	25 083	22 091	16 167	12 946	14 377	15 931	12 813	18 290
Domácí užití celkem ²⁾	t	11 000	11 000	5 000	3 000	4 000	4 500	7 500	10 500
Vývoz	t	11 648	9 293	9 816	9 508	10 000	9 600	4 165	6 289
Konečná zásoba ²⁾	t	2 435	1 798	1 351	438	377	1 831	1 148	1 501

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR;²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR k 3/2022.

LEN OLEJNÝ

V marketingovém roce 2020/21 bylo meziročně v ČR zaznamenáno zvýšení celkové plochy lnu o 541 ha na 1,3 tis. ha. Největší oseté plochy vykázaly kraje Královéhradecký, Středočeský a Plzeňský. Průměrný výnos se meziročně snížil na 1,23 t/ha a produkce byla 1,6 tis. t.

V následujícím roce 2021/22 došlo k dalšímu nárůstu plochy na 1,8 tis. ha. Produkce byla velmi dobrá (2,5 tis. t) vzhledem k vyššímu výnosu 1,38 t/ha, přičemž průměrný 5letý výnos je 1,32 t/ha.

Sklizňové plochy, hektarové výnosy a celková produkce semene lnu olejného v ČR

Marketingový rok	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2012/13	1 683	1,29	2 402
2013/14	1 513	1,37	2 066
2014/15	1 813	1,32	2 390
2015/16	1 599	1,33	2 127
2016/17	1 481	1,51	2 237
2017/18	1 722	1,36	2 349
2018/19	1 258	1,39	1 751
2019/20	1 082	1,25	1 350
2020/21	1 287	1,23	1 584
2021/22	1 828	1,38	2 531

Pramen: ČSÚ.

Vývoj sklizňových ploch lnu olejného v ČR podle krajů v roce 2021 (ha)

Území kraj	Plocha ha	Výnos t/ha	Produkce t
ČESKÁ REPUBLIKA	1 828	1,44	2 630
Hl. m. Praha	-	-	-
Středočeský	274	1,42	390
Jihočeský	73	1,55	114
Plzeňský	308	1,54	473
Karlovarský	0	0	0
Ústecký	23	1,40	32
Liberecký	1	1,52	1
Královéhradecký	297	1,41	419
Pardubický	158	1,47	231
Vysočina	80	1,52	122
Jihomoravský	215	1,23	265
Olomoucký	264	1,50	398
Zlínský	61	1,40	86
Moravskoslezský	74	1,35	100

Pramen: ČSÚ.

Ceny lněného semene

Průměrná roční cena lněného semene se po propadu v roce 2018 postupně zvyšuje. V roce 2020 byla cena 15,7 tis. Kč/t a v roce 2021 se cena zvýšila o 355 Kč na 16,1 tis. t.

Průměrné roční CZV lněného semene za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kč/t	16 191	17 632	17 961	17 434	15 308	13 505	14 026	15 711	16 066

Pramen: ČSÚ.

Sledování průměrných cen lněného semene ČSÚ vykazuje od dubna 2016 rozsáhlé výpadky dat. Pro minimální počet dostupných statistických údajů jsou uvedeny pouze průměrné roční ceny.

Průměrné roční CZV lněného semene za marketingový rok

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Kč/t	16 920	17 855	*	*	*	*	*	*

Pramen: ČSÚ, přepočít MZe ČR.

Poznámka: * údaje za jednotlivé měsíce marketingového roku nejsou k dispozici.

Zahraniční obchod České republiky se lněným semenem

Dovoz lněného semene do ČR v roce 2020 byl meziročně téměř na stejné úrovni, resp. o něco málo nižší. Lněné semeno se do ČR dováželo hlavně z Kazachstánu. Dovoz a hodnota lněného semene se v roce 2021 zvýšila. Hodnota dovozu se meziročně zvýšila o 23 %. Dovoz lněného semene se v posledních dvou marketingových letech zvyšoval až na 14 tis. t. Dovozová hodnota překročila hranici 24 tis. Kč/t.

Dovoz lněného semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Množství v t	3 169	3 502	6 042	8 165	8 281	9 696	9 491	12 823
Hodnota v Kč/t	15 279	14 960	13 339	13 767	11 343	14 020	16 420	21 320

Pramen: ČSÚ.

Dovoz lněného semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Množství v t	3 328	4 460	7 977	8 434	8 860	9 064	11 267	14 049
Hodnota v Kč/t	15 380	13 709	13 671	11 366	13 836	15 080	18 650	24 370

Pramen: ČSÚ.

Vývoz lněného semene z ČR v roce 2020 byl meziročně nižší, ale hodnota vývozu byla 21,5 tis. Kč/t. Nejvíce se dovážel do Polska a Slovenska. Vývoz lněného semene se v roce 2021 navýšil nad hranici 8 tis. t. Hodnota vývozu se meziročně zvýšila o 14 %. V posledních dvou marketingových letech se vývoz z ČR zvýšil a zvýšila se i hodnota vývozu, až nad hranici 30 tis. Kč/t.

Vývoz lněného semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Množství v t	3 213	2 717	6 889	9 937	5 912	6 271	5 717	8 118
Hodnota v Kč/t	15 561	14 481	16 871	18 308	16 374	18 170	21 550	25 070

Pramen: ČSÚ.

Vývoz lněného semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Množství v t	3 526	3 153	10 482	8 446	5 657	5 789	6 965	7 977
Hodnota v Kč/t	14 259	15 182	18 269	16 536	18 203	19 300	23 030	30 040

Pramen: ČSÚ.

Bilance výroby a užití lněného semene (včetně osiva)

Ukazatel	MJ	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22 ¹⁾
Produkce	t	2 390	2 127	2 237	2 349	1 751	1 350	1 584	1 828
Dovoz	t	3 421	4 508	8 065	8 529	9 500	8 500	11 297	12 564
Celková nabídka	t	5 952	7 017	10 933	10 974	11 739	11 364	14 863	16 468
Domácí užití celkem ²⁾	t	2 000	3 100	100	1 600	2 200	3 500	5 300	6 500
Vývoz	t	3 570	3 286	10 737	8 886	9 000	6 000	7 313	8 109
Konečná zásoba ²⁾	t	382	631	96	488	539	1 982	2 250	1 859

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR;

²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR k 3/2022.

SÓJA LUŠTINATÁ

Pozitivní trend zvyšování výměry sóji v ČR pokračoval i v roce 2021. K tradičním pěstitelům se přidali noví nebo staronoví pěstitelé, kteří sóju v minulosti pěstovali. Osevní plochy se téměř ve všech krajích meziročně zvýšily. Největší nárůst plochy sóji byl zaznamenán v Jihomoravském kraji navýšením o 1 601 ha, dále byl výrazný nárůst výměry ve Středočeském kraji, a to o více jak 1 000 ha. Středočeský kraj je stále krajem s nejvyšším zastoupením sóji v osevních postupech, který je následován Jihomoravským a Moravskoslezským krajem. V Karlovarském a Ústeckém kraji byl naopak zaznamenán pokles. Sklizeň velmi raných odrůd začala 9. září. Další velmi rané odrůdy se začaly sklízet v polovině září. Jednalo se o odrůdy, jejichž výnosy se pohybovaly okolo 3 až 3,5 t/ha. U raných a středně raných odrůd začala sklizeň o další týden později. Rostliny se sklízely v technické zralosti, tj. lusky a semena byly suché, ale stonky nebyly dozrálé. V roce 2021, pěstitel, který měl ranou odrůdu, využil kratší vegetační dobu, s obdobným výnosem jako u středně raných odrůd. Výnosy sóji se pohybovaly průměrně okolo 3,5 t/ha. Nejlepší porosty přesahovaly hranici 4 t sójových bobů z hektaru s vlhkostí 13 až 16 %. Počasí sklizni přálo, zejména teplý průběh září a první polovina října. Některé porosty byly přilehlé v důsledku vyšší výšky rostlin a působením silných větrů.

V posledním ukončeném marketingovém roce 2021/22 se meziroční výměra sóji zvýšila o 5 534 ha na 19 679 ha. K největšímu navýšení plochy došlo meziročně ve Středočeském (+1 069 ha), Jihomoravském (+1 023 ha) a Olomouckém (+876 ha) kraji. Produkce se meziročně zvýšila o 18 437 t na 51,5 tis. t. Takto vysoká produkce se díky velkému potenciálu sóji dá očekávat i do budoucna.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a produkce sóji v České republice

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2012/13	5 742	5 742	2,29	13 149
2013/14	6 507	6 507	2,07	13 471
2014/15	7 242	7 242	2,28	16 493
2015/16	12 311	12 311	1,64	20 238
2016/17	10 608	10 608	2,40	25 492
2017/18	15 334	15 334	2,41	37 012
2018/19	15 230	15 230	1,89	28 751
2019/20	12 240	12 240	2,05	25 085
2020/21	14 145	14 145	2,33	33 019
2021/22	19 679	19 679	2,61	51 456

Pramen: ČSÚ.

Zahraniční obchod České republiky se sójovými boby

Hodnota dovozu sójových bobů do ČR byla v posledních dvou letech kolem 18,5 tis. t. Postupně se zvýšila i dovozová hodnota až na 13,5 tis. Kč/t. Hlavní země, které se podílely na dovozu do ČR byly Německo, Slovensko a Rakousko, v roce 2021 bylo Rakousko vystřídáno Nizozemskem.

V posledním ukončeném marketingovém roce se dovoz sójových bobů vyšplhal nad hranici 20 tis. t. Zvýšila se i dovozová hodnota, na téměř 15 tis. Kč/t.

Dovoz sójových bobů do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Množství v t	34 766	20 422	18 168	16 680	17 175	23 198	18 814	18 566
Hodnota Kč/t	11 317	10 348	9 784	10 043	9 950	9 170	11 390	13 550

Pramen: ČSÚ.

Dovoz sójových bobů do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota, kromě osiva, za marketingový rok

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Množství v t	27 181	19 704	17 047	16 077	18 514	22 370	19 879	20 339
Hodnota Kč/t	11 074	9 761	10 131	9 744	10 055	9 220	12 520	14 920

Pramen: ČSÚ.

Vývoz sójových bobů z ČR se v posledních dvou letech výrazně zvýšil, až na 17,6 tis. t. Meziročně se jednalo o nárůst o 35 %. Sójové boby byly v roce 2020 vyvezeny hlavně do Německa, Rakouska a Polska a v roce 2021 místo Polska do Maďarska. Vývoz sójových bobů v rámci přehledu marketingových let se oproti předešlým letům výrazně zvýšil až na téměř 28 tis. t, stejně tak dovozní hodnota se zvýšila na 15,1 tis. Kč/t.

Vývoz sójových bobů z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Množství v t	5 551	3 993	4 890	6 386	3 848	882	11 521	17 626
Hodnota Kč/t	13 036	12 487	11 460	11 122	11 835	14 830	10 900	13 380

Pramen: ČSÚ.

Vývoz sójových bobů z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota, kromě osiva, za marketingový rok

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Množství v t	2 945	4 498	5 864	5 498	2 209	2 827	11 981	27 057
Hodnota Kč/t	12 909	12 018	11 388	11 203	11 984	11 530	11 140	15 120

Pramen: ČSÚ.

Bilance výroby a užití sóji

Ukazatel	MJ	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22 ¹⁾
Sklizňová plocha	ha	7 242	12 311	10 608	15 334	15 230	12 240	14 145	19 679
Hektarový výnos	t/ha	2,28	1,64	2,40	2,41	1,66	2,05	2,33	2,61
Produkce	t	16 493	20 238	25 492	37 012	25 259	25 085	33 019	51 456
Dovoz	t	36 570	54 321	27 601	18 131	24 000	24 000	17 632	15 057
Celková nabídka	t	54 463	75 952	54 093	58 003	51 799	51 210	52 461	67 646
Domácí užití celkem ²⁾	t	48 971	69 068	42 494	46 292	42 500	45 000	41 500	48 000
Vývoz	t	4 099	5 884	8 739	9 171	8 000	4 400	9 723	18 364
Konečná zásoba ²⁾	t	1 393	1 000	2 860	2 540	1 299	1 810	1 238	1 282

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR;²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR k 3/2022.

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský každoročně publikuje Seznam doporučených odrůd (SDO) sóji s cílem usnadnit pěstitelům, zpracovatelům i množitelům orientaci v poměrně širokém sortimentu nabízených odrůd. Seznam jako zdroj nezávislých a objektivních informací vychází z výsledků víceletých odrůdových pokusů prováděných v poměrně široké síti zkušebních stanic ÚKZÚZ a spolupracujících organizací. Odrůdy sóji jsou v SDO zařazeny do tří ranostních skupin podle délky vegetační doby.

ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL OLEJNIN

Podle údajů USDA se od marketingového roku 1993/94 (229,1 mil. t) do roku 2019/20 zvýšila světová produkce hlavních druhů olejnin o 152 % na 579 mil. t a světová spotřeba rostlinných olejů vzrostla z 63,7 mil. t na 203 mil. t, tzn. o téměř 119 %.

Za stejné období se zvýšila globální spotřeba pokrutin a šrotů olejnin o 161 % na 342 mil. t. Mnoho let je patrný trend zvyšující se světové spotřeby rostlinných olejů. Oleje jsou využívány nejen pro potravinářství, ale i k technickému využití a v neposlední řadě ke krmivářským účelům. Díky takto širokým možnostem využití dochází k rozšiřování světových pěstebních ploch olejnin a další intenzifikaci pěstování. To je mnohdy doprovázeno negativními vlivy, jako je např. nerespektování dobré pěstitelské praxe plodin na zemědělských pozemcích. Se stále zvyšující se spotřebou palmového oleje dochází k rozšiřování palmových plantáží na úkor pralesů apod.

Celosvětový vývoj produkce a spotřeby olejnin, rostlinných olejů, pokrutin a šrotů olejnin

Globální ukazatele	MJ	1993/94	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23 ¹⁾
Celková sklizňová plocha olejnin	mil. ha	116,30	280,34	281,75	280,50	286,02	295,16	298,33
Celková produkce olejnin	mil. t	229,10	575,35	600,83	580,58	606,44	600,33	643,07
Celková produkce rostlinných olejů	mil. t	63,50	197,95	203,89	207,29	206,50	210,98	218,21
Celková spotřeba rostlinných olejů	mil. t	63,70	191,04	198,05	201,16	204,90	206,89	212,12
Konečná zásoba rostlinných olejů	mil. t	6,00	23,27	27,41	29,28	27,68	27,71	29,55
Celková produkce šrotů olejnin	mil. t	131,50	330,56	332,96	346,14	348,14	349,05	362,74
Celková spotřeba šrotů olejnin	mil. t	130,60	326,40	328,28	340,13	343,96	344,10	355,83
Konečná zásoba šrotů olejnin	mil. t	6,00	17,73	20,80	20,10	18,48	17,87	18,56

Pramen: Oilseeds:World Markets and Trade, USDA.

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad z července 2022.

Využití a zpracování olejnin v ČR

Možnosti využití řepkového semene doznaly v posledním desetiletí výrazných změn. V minulosti byla většina produkce využívána k potravinářským a krmivářským účelům. V posledních letech došlo k masivnímu rozvoji produkce biopaliv. Produkce 1,5 tis. t řepkové bionafty z roku 1992 stoupla na 200 tis. t v roce 2011. V roce 2013 bylo vyrobeno 181 tis. t FAME a v roce 2014 více než 219 tis. t FAME. V letech 2015–2017 byly ve znamení poklesu produkce na cca 150 tis. t. Výrazně se změnily též poměry v dovozu a vývozu rostlinných olejů a tuků. Jejich vysoké dovozy jsou převážně ve formě základního zpracování nebo již finálních výrobků. Tuzemská produkce tukového průmyslu se snaží prosadit na zahraničních trzích.

Z následující tabulky je zřejmé, že v marketingovém roce 2021/22 došlo ke značnému zvýšení hodnoty vývozu olejnin na 11 186 mil. Kč, oproti předešlému roku se vývoz zvýšil o 5 043 mil. Kč. Ke zvýšení hodnoty došlo i u vyvezených olejů na téměř 10 100 mil. Kč.

Statistická hodnota zahraničního obchodu ČR s olejinami a jejich produkty (v mil. Kč)

Ukazatel		2018/19		2019/20		2020/21		2021/22	
		Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz
Olejiny (KN 1201–1208)		6 435,7	6 707,4	5 889,2	5 669,4	7 334,8	6 143,3	9 433,6	11 186,3
z toho	semeno řepky	3 493,2	4 480,8	3 026,3	3 301,3	3 852,5	3 552,2	4 654,4	7 910,6
	semeno máku	266,8	1 344,0	108,0	1 392,3	167,3	1 387,1	274,1	1 327,2
Rostlinné oleje (KN 1507–1515)		3 831,5	7 963,1	3 877,8	7 911,9	3 774,9	9 088,1	7 831,7	10 099,5
z toho	řepkové oleje	936,6	5 368,1	874,0	5 602,6	692,6	6 792,1	2 161,0	6 324,6
	sójové oleje	306,8	106,8	311,4	80,0	338,4	7 747,8	646,7	14,0
	palmové oleje	22,0	0,1	360,1	32,8	322,6	39,4	370,0	67,0
Margariny (KN 1517)		1 691,9	138,2	1 609,2	105,0	1 736,3	157,6	2 144,8	311,7
Šrotý a pokrutiny olejin (SITC 0813)		4 208,8	2 833,0	3 996,6	3 238,0	4 342,1	3 737,7	5 063,6	2 235,9
Hodnota celkem		21 193,3	28 941,5	20 052,6	27 333,3	22 561,5	38 645,3	32 579,9	39 476,8
Obchodní saldo		7 748,2		7 280,7		16 083,8		6 896,9	

Pramen: ČSÚ.

Pro zahraniční agrární obchod České republiky představuje vývoz řepkového semene i řepkových olejů zajímavý obchodní potenciál. Významný podíl mezi krmivými používanými v ČR zaujímá využití extrahovaných šrotů a pokrutin po zpracování olejin. Tuzemská spotřeba krmiv je velmi významně kryta dovozy sójových extrahovaných šrotů.

Spotřeba rostlinných olejů a tuků v ČR

Dle sledování spotřeby rostlinných olejů a tuků prováděné ČSÚ je patrné několik dlouhodobých trendů. Dlouhodobá spotřeba rostlinných olejů a tuků stagnuje v rozmezí 16,4 až 17,7 kg na obyvatele za rok. Od roku 2012 (9,7 kg/obyt. za rok) každoročně mírně vzrůstá spotřeba jedlých rostlinných olejů, v roce 2018 i 2019 dosáhla na max. 10,4 kg na obyvatele za rok. Nabídka olejů se stále rozšiřuje a zákazníci jsou lépe informováni o vhodnosti používání jednotlivých druhů rostlinných olejů. Stále vyšší oblíbenosti doznávají řepkové a olivové oleje. V másle se v posledních 10 letech spotřeba pohybuje mezi 5,0–5,7 kg na obyvatele za rok. Spotřeba sádla zaznamenala nepatrný pokles ze 4,7 kg na obyvatele za rok v roce 2012 na současných 4,2 kg na obyvatele za rok.

S rozšiřující se nabídkou jsou na trhu dostupné kromě běžných olejů (řepkový, slunečnicový, olivový) i další méně známé druhy (palmový, kukuřičný, sójový, arašídový).

Průměrná spotřeba jedlých rostlinných olejů a tuků v ČR (v kg/obyvatel za rok)

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
JROT*	16,4	16,9	17,2	17,0	17,2	17,6	17,7	17,6	17,4	17,0
z toho JRO**	9,7	9,9	10,1	10,0	10,1	10,3	10,4	10,4	10,3	10,2
Máslo	5,2	5,1	5,1	5,5	5,4	5,0	5,1	5,4	5,7	5,3
Sádlo	4,7	4,5	4,5	4,4	4,5	4,4	4,4	4,4	4,6	4,2

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: * jedlé rostlinné oleje a tuky;

** jedlé rostlinné oleje.

Zahraniční obchod České republiky s rostlinnými oleji a tuky

Dovoz hlavních rostlinných olejů v t, za kalendářní rok

Skupina olejů	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Řepkový	289 310,5	122 081,4	51 659,8	40 861,2	32 062,5	40 707,4
Slunečnicový ¹⁾	39 235,2	49 175,9	52 797,3	65 782,8	62 906,1	64 872,3
Sójový	9 556,0	10 508,8	14 197,4	18 298,7	16 784,4	19 195,4
Palmový	21 590,8	21 242,3	18 323,1	18 405,1	18 097,8	10 197,6
Kokosový	2 859,9	3 123,9	3 037,7	2 733,3	4 470,4	15 420,5
Lněný	651,0	1 166,1	829,5	364,8	482,5	639,5
Olivový ²⁾	12 295,7	2 459,3	7 088,0	6 177,5	5 523,9	5 702,8
Ostatní ³⁾	1 966,1	2 449,8	1 968,3	1 974,3	2 493,1	3 464,9
Oleje celkem	377 465,2	212 207,5	149 901,1	154 597,7	143 865,9	161 337,6

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ zahrnuje olej slunečnicový, světlicový a bavlníkový a jejich frakce;

²⁾ zahrnuje olivový olej, frakce a směsi získané výhradně z oliv;

³⁾ zahrnuje olej arašídový, kukuřičný, ricinový, sezamový a jiné rostlinné tuky a oleje a jejich frakce.

Dovoz hlavních rostlinných olejů v t, za marketingový rok

Skupina olejů	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Řepkový	184 250,5	81 524,0	48 464,8	19 444,8	28 398,5	77 456,3
Slunečnicový ¹⁾	42 271,3	52 418,6	63 267,3	29 533,4	49 100,9	92 112,3
Sójový	9 455,1	11 377,2	18 236,2	8 792,5	15 841,1	20 772,4
Palmový	21 086,1	21 103,6	18 800,0	8 178,5	13 757,8	11 071,7
Kokosový	3 031,1	3 013,6	2 996,1	926,4	9 594,3	17 547,1
Lněný	513,5	1 332,6	646,9	98,0	605,5	504,1
Olivový ²⁾	7 194,3	2 330,8	7 694,3	2 551,2	5 780,2	6 692,3
Ostatní ³⁾	2 308,7	2 153,0	1 925,6	1 024,6	2 717,1	3 489,4
Oleje celkem	270 110,6	175 253,4	162 031,2	70 549,4	126 854,9	229 648,0

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ zahrnuje olej slunečnicový, světlicový a bavlníkový a jejich frakce;

²⁾ zahrnuje olivový olej, frakce a směsi získané výhradně z oliv;

³⁾ zahrnuje olej arašídový, kukuřičný, ricinový, sezamový a jiné rostlinné tuky a oleje a jejich frakce.

Vývoz hlavních rostlinných olejů v t, za kalendářní rok

Skupina olejů	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Řepkový	525 704,9	313 859,5	265 651,1	253 186,6	277 198,2	240 510,6
Slunečnicový ¹⁾	50 729,4	77 703,6	87 026,3	98 359,1	87 552,9	77 538,7
Sójový	147,2	540,4	3 216,9	6 166,5	1 650,5	84,8
Palmový	862,4	3 337,8	5 452,6	5 614,5	5 170,4	1 516,6
Kokosový	355,2	450,3	240,8	230,4	321,5	503,9
Lněný	16,3	767,7	412,0	20,4	38,3	44,0

Skupina olejů	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Olivový ²⁾	1 005,2	727,6	1 618,8	1 208,8	1 151,1	1 231,5
Ostatní ³⁾	3 297,9	2 341,1	1 927,9	2 725,3	3 469,3	5 904,7
Oleje celkem	582 102,2	399 728,0	365 546,4	367 511,6	376 705,5	327 494,5

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ zahrnuje olej slunečnicový, světlicový a bavlníkový a jejich frakce;

²⁾ zahrnuje olivový olej, frakce a směsi získané výhradně z oliv;

³⁾ zahrnuje olej arašídový, kukuřičný, ricinový, sezamový a jiné rostlinné tuky a oleje a jejich frakce.

Vývoz hlavních rostlinných olejů v t, za marketingový rok

Skupina olejů	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Řepkový	409 562,2	268 245,9	279 211,2	113 606,7	291 247,2	177 417,8
Slunečnicový ¹⁾	67 852,0	78 895,6	104 458,1	39 399,9	76 067,1	93 547,6
Sójový	148,5	752,0	5 855,4	3 290,9	370,9	383,6
Palmový	1 556,2	1 556,2	5 635,1	2 815,6	3 583,1	1 740,1
Kokosový	499,8	284,5	227,6	96,9	368,9	517,7
Lněný	65,0	891,7	240,8	9,4	50,1	35,2
Olivový ²⁾	600,8	684,1	1 669,4	398,1	1 008,1	1 590,7
Ostatní ³⁾	4 100,5	1 051,9	1 900,7	2 498,4	3 651,5	12 993,5
Oleje celkem	484 385,0	352 361,9	399 198,3	162 115,9	376 508,9	288 228,2

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ zahrnuje olej slunečnicový, světlicový a bavlníkový a jejich frakce;

²⁾ zahrnuje olivový olej, frakce a směsi získané výhradně z oliv;

³⁾ zahrnuje olej arašídový, kukuřičný, ricinový, sezamový a jiné rostlinné tuky a oleje a jejich frakce.

Dovoz a vývoz margarínů v t, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dovoz	42 116	48 400	47 789	44 165	62 158	59 819
Vývoz	1 807	2 655	2 832	3 048	3 680	5 671

Pramen: ČSÚ.

Dovoz a vývoz margarínů v t, za marketingový rok

Marketingový rok	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Dovoz	43 632	49 995	48 367	22 310	61 026	61 253
Vývoz	2 093	2 757	3 383	1 256	4 765	6 653

Pramen: ČSÚ.

Zahraniční obchod s extrahovanými šroty a pokrutinami

Dovoz pokrutin a extrahovaných šrotů do ČR v t, za kalendářní rok

Pokrutiny a extrahované šroty	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Sójové	363 737	383 490	374 571	150 092	355 542	368 200
Řepkové	65 223	82 493	106 002	99 928	117 454	120 124
Slunečnicové	31 819	59 307	54 662	37 481	53 177	29 909
Lněné	137	101	71	91	169	311
Ostatní	2 282	4 258	4 473	4 137	6 125	5 229
Celkem	463 198	529 649	539 779	291 729	532 468	523 774

Pramen: ČSÚ.

Dovoz pokrutin a extrahovaných šrotů do ČR v t, za marketingový rok

Pokrutiny a extrahované šroty	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Sójové	366 208	373 700	374 571	150 093	363 577	384 421
Řepkové	58 456	101 065	108 461	47 074	116 117	140 821
Slunečnicové	41 141	65 548	42 569	15 214	42 707	20 693
Lněné	114	95	69	91	246	348
Ostatní	2 966	4 577	4 675	1 742	5 943	3 816
Celkem	468 885	544 985	530 345	214 214	528 591	550 101

Pramen: ČSÚ.

Vývoz pokrutin a extrahovaných šrotů z ČR v t, za kalendářní rok

Pokrutiny a extrahované šroty	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Sójové	17 998	7 706	7 571	2 637	19 058	22 589
Řepkové	363 789	341 388	378 817	375 381	512 168	368 381
Slunečnicové	29 193	72 252	85 421	77 149	80 804	64 066
Lněné	-	1	3	4	11	13
Ostatní	763	1 192	1 225	1 525	1 396	227
Celkem	411 743	422 539	473 037	456 696	613 438	455 278

Pramen: ČSÚ.

Vývoz pokrutin a extrahovaných šrotů z ČR v t, za marketingový rok

Pokrutiny a extrahované šroty	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22
Sójové	7 115	10 390	7 571	2 638	22 691	25 471
Řepkové	382 631	320 238	394 228	184 402	523 854	195 287
Slunečnicové	54 457	74 049	88 484	33 637	74 003	74 800
Lněné	-	2	3	2	11	13
Ostatní	897	1 148	1 315	822	563	536
Celkem	445 100	405 827	491 604	221 501	621 124	296 109

Pramen: ČSÚ.

NEPOTRAVINÁŘSKÉ UŽITÍ OLEJNIN

Stále více zdůrazňované dopady změny klimatu, jak od laické, tak i od vědecké veřejnosti, vyvolávají požadavky na účinná opatření k výraznému snižování emisí skleníkových plynů. Evropská komise reagovala na informace o změně klimatu představením nových strategií (Zelená dohoda pro Evropu, Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti a Strategie Od zemědělce ke spotřebiteli) v této oblasti, které společně s novou SZP mají vést k celkovému zlepšení situace v EU. EU si zároveň s novým vedením vytyčila za cíl stát se do roku 2050 klimaticky neutrálním kontinentem. EK se zde zaměřuje na komplexní přístup k revizi stávajících a vytváření nových zákonných předpisů pro splnění cílů v oblasti klimatu.

Informace o zrušení povinného přimíchávání biosložek do pohonných hmot

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění účinném do 30. 6. 2022, ukládal v § 19 dodavatelům motorového benzínu nebo motorové nafty povinnost zajistit minimální podíl biopaliv v pohonných hmotách za kalendářní rok, a to ve výši 6 % biosložky v motorové naftě a 4,1 % biosložky v motorovém benzínu. Tato povinnost byla novelou uvedeného zákona s účinností od 1. 7. 2022 v ČR zrušena.

Ačkoliv již není přimíchávání biopaliv (nejčastěji FAME/MEŘO do nafty a bioetanolu do benzínu) v ČR povinné, je však vůči EU za účelem dosažení závazného cíle snížení emisí skleníkových plynů z pohonných hmot o 6 %, ve srovnání s referenční hodnotou pro fosilní pohonnou hmotu, nadále v ČR uplatňováno. Dodavatelé paliv mohou v souladu s § 20 zákona o ochraně ovzduší dosáhnout uvedeného emisního cíle nejen pomocí klasických biopaliv, ale také pokročilými biopalivy, zkapalněným ropným plynem (LPG), zemním plynem (CNG), respektive biometanem, elektřinou dodanou do silničních vozidel, aj. Díky zrušení povinného přimíchávání biopaliv mají dodavatelé výrazně větší možnost výběru způsobu dosažení emisního cíle, nicméně použití biopaliv za tímto účelem je pro ně nadále jedním z nejjednodušších a nejvýhodnějších řešení.

Cíl snížení emisí skleníkových plynů z pohonných hmot je pro členské státy EU závazný a vyplývá ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/70/ES o jakosti benzínu a motorové nafty. Dalším závazným cílem je dosažení podílu energie z obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie v odvětví dopravy ve výši alespoň 14 % do roku 2030 v souladu se stanovenou trajektorií podle směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů. Cíl OZE je průběžně naplňován mimo jiné i prostřednictvím biopaliv.

Výroba a spotřeba bionafty

EU je největším světovým výrobcem bionafty. Bionafta je také nejdůležitějším biopalivem v EU a na energetickém základě představuje zhruba 81 % celkového trhu s biopalivy v dopravě. Bionafta byla prvním biopalivem vyvinutým a používaným v EU, které odvětví dopravy přijalo v 90. letech minulého století. V té době byla rychlá expanze tažena rostoucími cenami ropy, dohodou Blair House, z níž vyplynulo ustanovení o produkci olejnin v rámci programů vynětí půdy ze společné zemědělské politiky a velkorysími daňovými pobídkami, hlavně v Německu a Francii. Cíle EU v oblasti biopaliv, stanovené v dřívější směrnici 2003/30/ES (orientační cíle), dále prosazovaly používání bionafty.

Produkce FAME/MEŘO a HVO/HEFA v jednotlivých zemích EU a celosvětově v letech 2013–2020 (tis. t)

FAME /MEŘO		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Belgie		300	446	248	235	290	252	254	220
Dánsko		200	200	140	140	120	130	130	125
Německo		2 911	3 352	3 085	3 119	3 208	3 344	3 583	3 400
Francie		2 091	2 171	2 386	1 224	2 245	2 606	2 523	1 800
Itálie		459	710	777	786	932	1 005	1 183	1 285
Nizozemsko		1 375	1 720	1 629	1 462	1 929	1 839	1 902	1 770
Rakousko		217	292	340	307	295	287	299	290
Polsko		648	692	759	871	904	881	966	920
Portugalsko		306	335	363	337	356	363	292	262
Švédsko		202	231	249	241	193	258	322	260
Slovinsko		15	0	0	0	0	0	0	0
Slovensko		105	101	125	110	109	110	109	116
Španělsko		720	1 188	1 175	1 486	1 878	2 143	2 040	1 450
Česká republika		182	219	168	149	157	194	248	260
Ostatní		1 060	1 081	1 214	1 216	1 502	1 620	1 880	1 789
EU-27		10 791	12 738	12 658	12 683	14 118	15 032	15 731	13 947
Anglie		267	143	149	342	467	476	510	480
Celosvětově		25 415	28 330	26 061	29 727	32 035	36 975	39 878	38 149
z toho	USA	4 523	4 230	4 217	5 226	5 316	6 185	5 742	6 052
	Argentina	1 998	2 584	1 811	2 659	2 871	2 429	2 147	1 157
	Brazílie	2 567	3 010	3 465	3 345	3 776	4 708	5 193	5 660
	Indonésie	2 411	3 162	1 425	3 217	3 006	5 428	7 391	7 560
HVO/HEFA celkem		2 213	3 265	3 855	4 243	4 931	4 843	6 144	6 215
z toho	EU	1 322	1 948	2 127	2 188	2 786	2 790	3 332	3 385
	USA	60	409	755	1 040	1 170	1 270	1 890	2 015
	Ostatní ve světě	831	908	973	1 015	975	783	922	815

Pramen: F.O. Licht/IHS Markit, duben 2021, UFOP Annual report, 2020/2021.

V roce 2020 měla opatření související s pandemií za následek omezení silniční dopravy a následně snížení poptávky po fosilních motorových palivech. Dopad na poptávku po bionaftě byl však mnohem menší než u bioethanolu, jako složky motorových benzinů. Kromě toho byly poklesy používání těžkých nákladních vozidel, traktorů, sklizňové zemědělské techniky méně závažné, než poklesy spotřeby paliv v osobní dopravě a u užitkových vozidel. Produkce FAME/MEŘO a HVO/HEFA v EU klesla oproti roku 2019 o 11 %. K nárůstu výroby došlo v Itálii (+8 %), na Slovensku (+6 %) a ČR (+5 %). Z celosvětového hlediska nebyl pokles výroby FAME/MEŘO tak výrazný (-4,4 %) jako v EU (-15 %). K mírnému meziročnímu nárůstu však došlo v EU u HVO/HEFA s indexem 1,02.

Celosvětová spotřeba bionafty – FAME/MEŘO a HVO/HEFA v letech 2013–2020 (v tis. t)

FAME/MEŘO		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Celosvětově		23 10	27 328	25 051	28 659	29 359	33 818	37 489	36 440
z toho	EU-27	10 030	10 886	10 199	10 153	10 619	12 082	12 559	11 429
	USA	4 759	4 719	4 977	6 946	6 612	6 312	6 032	6 205
	Argentina	885	970	1 014	1 033	1 173	1 098	1 071	478
	Brazílie	2 510	2 880	3 368	3 333	3 753	4 678	5 167	5 189
	Indonésie	737	1 299	585	2 306	1 999	2 900	5 510	7 300
HVO/HEFA celkem		1 657	3 345	3 701	4 075	4 670	4 345	5 698	6 826
z toho	EU	1 176	1 762	2 043	2 081	2 418	2 244	2 627	3 589
	USA	1 230	1 440	1 515	1 745	1 779	1 817	2 694	2 861
	Ostatní ve světě	53	199	141	186	386	228	305	290

Pramen: F.O. Licht/IHS Markit, duben 2021, UFOP Annual report, 2020/2021.

Spotřeba FAME/MEŘO a HVO/HEFA je dána téměř výhradně povinnostmi vyplývajícími z plnění směrnice RED I (2009/28/ES) a ILUC (EU 2015/1513). V roce 2020 začala platit 6% povinnost snižování emisí skleníkových plynů z pohonných hmot. To podporuje použití FAME/MEŘO a HVO/HEFA s nízkými emisními faktory. Možnost dvojího započítávání biopaliv vyrobených ze zbytků omezuje účinek zvýšení povinnosti na skutečné fyzické objemy biopaliv, protože ke splnění této povinnosti je zapotřebí méně biopaliv. V roce 2020 poklesla v EU spotřeba FAME/MEŘO o 9 % oproti předešlému roku a spotřeba HVO/HEFA naopak stoupla o téměř 37 %. Celosvětově stoupla spotřeba HVO/HEFA v roce 2020 o 20 % oproti roku 2019 a pokles u FAME/MEŘO byl cca 3 %. V celkovém součtu tak celosvětová spotřeba bionafty byla vyšší o 0,2 %.

Tuzemská bilance výroby, vývozu, dovozu a uplatnění bionafty na trhu s pohonnými hmotami

Směrnice EP a Rady (EU) 2018/2001 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (dále RED II) byla transponována zejména zákonem č. 382/2021 Sb., o podporovaných zdrojích energie a o změně některých dalších zákonů a zákonem č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší. Změny od roku 2022, týkající se minimálního množství pokročilých biopaliv a minimálního podílu energie z obnovitelných zdrojů za kalendářní rok, jsou následující.

Podle § 19f odst. 1 zákona o ochraně ovzduší musí dodavatelé pohonných hmot zajistit, aby v jimi dodaných pohonných hmotách bylo za kalendářní rok obsaženo minimální množství pokročilých biopaliv ve výši 0,22 % energetických (e. o.) od 1. 1. 2022 do 31. 12. 2024 a 1,07 % e. o. od 1. 1. 2025 a v následujících letech. Do plnění povinnosti lze zohlednit čisté pokročilé biopalivo, bioLPG a biometan. V případě, že překročí minimální množství biopaliv, může toto nadměrné množství biopaliv převést do plnění povinnosti v následujícím kalendářním roce (nejvýše však 0,2 % z celkového množství benzínu a nafty). Za nesplnění uvedené povinnosti je dodavateli pohonných hmot udělena pokuta 2 Kč za každý MJ nedodaného pokročilého biopaliva. Do splnění povinnosti jsou zohledněna pouze biopaliva splňující kritéria udržitelnosti. Pokročilá biopaliva se do podílů zohledňují dvakrát.

Podle § 19g odst. 1 zákona o ochraně ovzduší musí dodavatelé pohonných hmot od 1. 1. 2030 zajistit, aby v jimi dodaných pohonných hmotách bylo za kalendářní rok obsaženo minimální množství energie z obnovitelných zdrojů ve výši 9,5 %. Do plnění povinnosti lze zohlednit biopaliva ve všech formách, biometan, elektřinu z obnovitelných zdrojů, kapalná nebo plynná paliva z obnovitelných zdrojů nebiologického původu a recyklovaná paliva s obsahem uhlíku. V případě, že překročí minimální množství

biopaliv, může toto nadměrné množství biopaliv převést do plnění povinnosti v následujícím kalendářním roce (nejvýše však 0,2 % z celkového množství benzínu a nafty). Za nesplnění uvedené povinnosti je dodavateli pohonných hmot udělena pokuta 1 Kč za každý MJ nedodané energie z obnovitelného zdroje. Pokročilá biopaliva, biopaliva z použitých kuchyňských olejů nebo kafilerních tuků se do podílu zohledňují dvakrát, přičemž podíl energie biopaliv z použitých kuchyňských olejů nebo kafilerních tuků nesmí překročit hodnotu 1,7 %. Dále podíl energie biopaliv z potravinářských a krmných plodin nesmí překročit hodnotu 7 %. Energie z biopaliv nad rámec uvedených limitů nebude započtena do povinného celkového podílu OZE.

V ČR bylo v roce 2021 vyrobeno 244,8 tis. t FAME/MEŘO. Po zohlednění jejich vývozu a dovozu se tak k plošnému přimíchávání do motorové nafty využilo 298,5 tis. t. Obdobně dovezených 55,4 tis. t HVO/HEFA se rovněž využilo jako míchací složka do motorové nafty. Po ukončení daňového zvýhodnění MEŘO jako čisté pohonné hmoty a směsných paliv s podílem 30 % V/V MEŘO nebo HVO/HEFA se z cenových důvodů tato paliva již tržně neuplatnila.

Bilance výroby, vývozu, dovozu a uplatnění na trhu ČR FAME/MEŘO B100 a SMN B30 v období 2014–2021

	2014 t	2015 t	2016 t	2017 t	2018 t	2019 t	2020 t	2021 t	Index 2021/20
Výroba FAME/MEŘO v ČR ¹⁾	219 316	167 646	148 832	157 429	194 278	248 418	258 647	244 794	0,95
Dovoz FAME do ČR	119 033	201 899	163 658	137 315 ¹⁾	110 434 ¹⁾	98 852 ¹⁾	189 402	198 565	1,05
Vývoz FAME/MEŘO z ČR ¹⁾	35 221	67 623	40 823	18 196	74 448	106 943	141 760	144 389	1,02
Hrubá spotřeba FAME pro přimíchávání v ČR ^{2) 3) 4)}	301 168	303 329	271 196	298 307	294 664	281 014	292 854	298 489	1,02
MEŘO jako čistá pohonná hmota ²⁾	107 112	108 480	173	36	1 000	1 354	20 121	-	-
SMN B30 (obsahuje pouze MEŘO) ²⁾	157 404	135 106	86	44	-	15	-	-	-

Pramen: ¹⁾ MPO - Eng (MPO) 6-12;

²⁾ Generální ředitelství cel (uvádí v množství v l, přepočteno na t);

³⁾ Při zohlednění počátečních a konečných zásob;

⁴⁾ MŽP, Zprávy o emisích skleníkových plynů z dodaných pohonných hmot.

Poznámka: Pro tuto bilanci byly použity hodnoty hustot při 15 °C: FAME/MEŘO: 891,9 kg/m³, SMN B30: 853,6 kg/m³, motorová nafta: 837,2 kg/m³.

Bilance osevních ploch a produkce řepky olejné využité na výrobu MEŘO v období 2014–2021

	MJ	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Index 2021/20
Výroba FAME: ¹⁾	t	219 316	167 646	148 832	157 429	194 278	248 418	258 647	244 794	0,95
z toho MEŘO	t	217 315	167 646	148 432	152 291	140 463	167 664	171 714	146 191	0,85
Spotřeba řepky olejné na výrobu MEŘO ²⁾	t	536 768	414 086	366 627	376 159	346 944	414 130	424 134	361 092	0,85
Sklizňová plocha řepky olejné ³⁾	ha	389 298	366 180	392 991	394 262	411 802	379 778	368 214	342 315	0,93
Výnos řepky olejné ³⁾	t/ha	3,95	3,43	3,46	2,91	3,43	3,05	3,38	2,99	0,88
Produkce řepky olejné ³⁾	t	1 537 320	1 256 212	1 359 125	1 146 224	1 410 769	1 156 973	1 245 328	1 024 928	0,82
Plocha řepky olejné, při daném výnosu, určená pro výrobu MEŘO	ha	135 891	120 725	105 962	129 264	101 150	135 780	125 483	120 767	0,96
Podíl ploch řepky olejné zpracované na MEŘO z celkových ploch	%	34,9	33,0	27,0	32,9	24,6	35,7	34,1	35,3	1,04

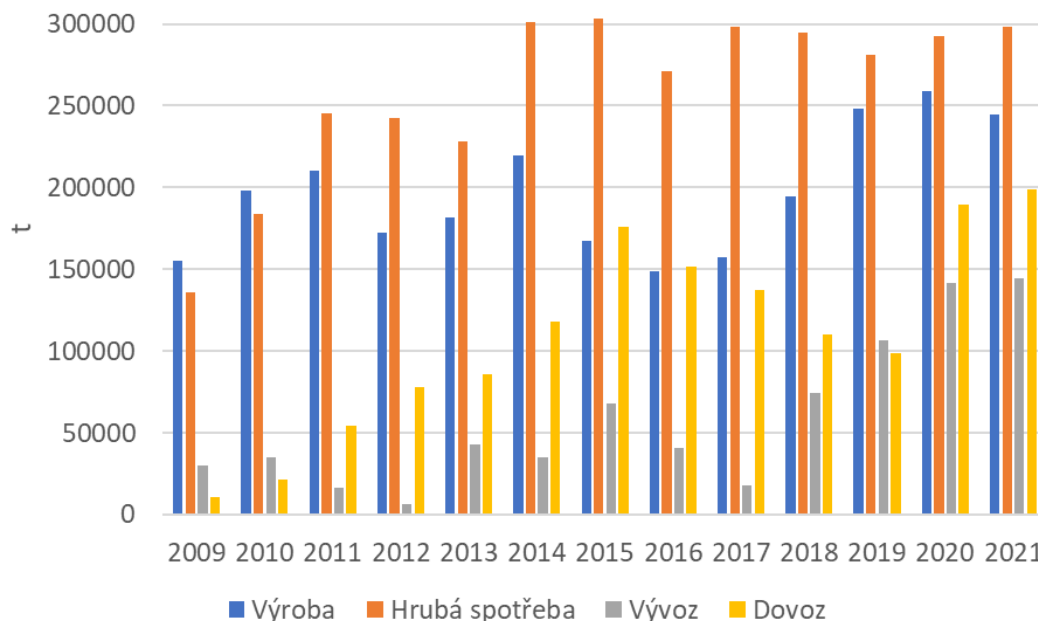
Pramen: ¹⁾ MPO – Eng (MPO) 6–12;

²⁾ VÚZT & SVB s ohledem na účinnost získávání řepkového oleje a jeho reesterifikaci, řepka olejná 2,47 kg na 1 kg MEŘO;

³⁾ ČSÚ.

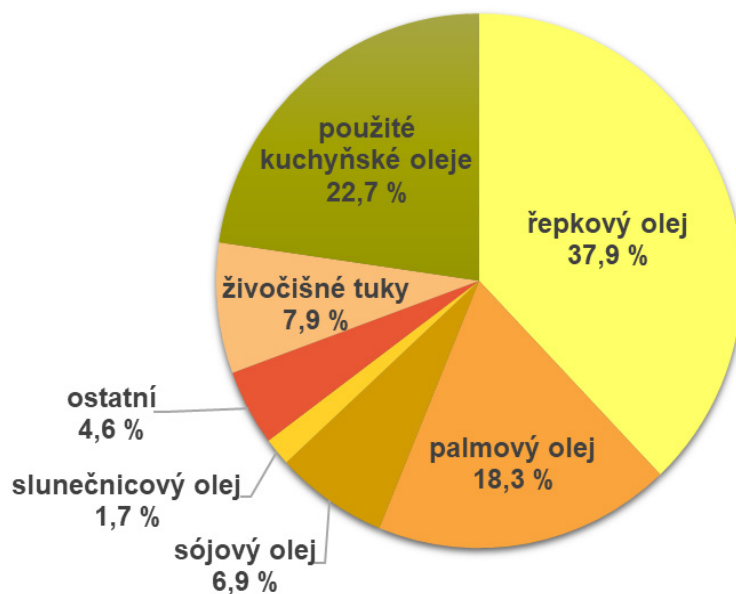
Bilance uvádí osevní plochy a množství využití z celkové produkce řepky na výrobu MEŘO v letech 2014–2021. K výrobě MEŘO bylo v ČR v roce 2021 spotřebováno 146 191 t řepky, což je téměř o 15 % méně než v roce 2020. Podíl plochy řepky využití pro výrobu MEŘO činil 35 % (34 % v roce 2020). Současně se z tohoto zpracovaného množství řepky na MEŘO získalo 85 100 t řepkových extrahovaných šrotů geneticky nemodifikovaných, nahrazující 76 000 t dovoz sójových šrotů ze zamoří. Vedle toho se souběžně vyrobilo 18 500 t glycerinu v tzv. farma kvalitě (případně košer). Z podílu tuzemské výroby FAME a ročních produkčních kapacit vyplývá jejich průměrné využití na 72 %. V roce 2020 to bylo 76 %.

Bilance FAME v ČR v období 2009–2021 (v t)

Pramen: Eng (MPO) 6-12 a MŽP, Zprávy o emisích skleníkových plynů z dodaných pohonných hmot.

Procentní zastoupení vstupních surovin použitých pro výrobu FAME/MEŘO a HVO/HEFA v roce 2020 v EU

Pramen: USDA Foreign Agricultural Service – GAIN report E42021-0053, Biofuels annual.

Z grafu vstupních surovin pro výrobu FAME/MEŘO a HVO/HEFA v EU je patrné, že řepkový olej je stále nejvýznamnější surovinou pro výrobu FAME. Podle odhadu pro rok 2020 činil jeho podíl 37,9 %.

Vydalo Ministerstvo zemědělství
Těšnov 65/17, 110 00 Praha 1
internet: www.eagri.cz
e-mail: info@mze.cz

ISBN 978-80-7434-684-2

Praha 2022